

GEO mix

SREDICA

Regionalni razvoj in regionalno planiranje

Kratko poročilo z EMRC 2017!

Tokrat tanjši, decembra posebno debel!

Catalan experience, marec 2017
Popova Šapka, MK, januar 2017

Avtor fotografije: Kristina Pintar.

Avtorica fotografije: Kristina Pintar.

REGIJA TU, REGIJA TAM, RES NIKOLI NISI SAM

Spet je pomlad, prišlo je poletje in čas za novo številko GEOmixa. Tokrat so za nami uspešno izveden EGEA kongres Evromediterranske regije v Tolminu ter več drugih dogodkov v organizaciji DMGS in drugih entitet. Kratko poročilo o kongresu lahko preberete že v tokratni številki, podrobnejša poročila in prispevke s kongresa pa pričakujte v decembrski »odebeljeni« številki revije GEOmix!

Temi tokratne številke sta regionalni razvoj in regionalno planiranje. Tudi tokratna tema predstavlja pomemben del geografskega izobraževanja in raziskovanja v geografiji, pokriva pa jo več priznanih strokovnjakov z različnih področij. Gre za zelo obsežno področje, ki niti približno ni le v domeni geografije in ga pokriva veliko število strok. Regionalni razvoj in regionalno planiranje sta okvir, na katerem se gradi razvoj in prihodnost večine območij in področij na planetu. Regionalno planiranje in posledično regionalni razvoj povezujeta nacionalni in nadnacionalni okvir z lokalnim, kar je ključno za delovanje držav in nadnacionalnih organizacij, kot je na primer Evropska unija. Tokratni članki pokrivajo regionalizacijo, degradirana območja, zeleno infrastrukturo, razvojne potencialne ter prostorsko in funkcijsko preobrazbo starih industrijskih območij. Vse našete teme so še kako aktualne tako doma kot po svetu in obljublajo zanimivo branje.

Tokratna številka je nekoliko tanjša, a bo decembrska zato toliko debelejša!

Tokratna revija je uspela ugledati luč sveta in vsebuje lepo število kakovostnih prispevkov. Predgovor k sredici je napisal izr. prof. dr. Simon Kušar z Oddelka za geografijo FF UL. V reviji poiščite še preostale pričakovane vsebine, predvsem poročila z EGEA dogodkov in izmenjav. Prijetno branje!

Peter Poljšak Klaus, odgovorni urednik

KAZALO

UVODNIK	1
BESEDA PREDSEDNIKA	3
DROBTINICE	
DMGS kotiček	4
EGEA kotiček	4
LGD kotiček	7
Euromed regional congress 2017: Natural hazards	8
Izmenjava EGEA Ljubljana z EGEA Bern	9
SREDICA	
Na področju regionalnega planiranja v Sloveniji »se dogaja«	11
Prostorska in funkcijska preobrazba industrijskega območja bombažne predilnice in tkalnice Tržič	12
Razvojni potenciali Zgornje Savinjske doline	16
Regionalizacija Slovenije in regionalni razvoj na primeru Ribnice	20
Socialno-ekonomska funkcija zelene infrastrukture	23
Terenske prigode – popis funkcionalno degradiranih območij	27
DROBTINICE	
Izmenjava EGEA Ljubljana z EGEA Bern	30
NBRC 2017 – Možnosti perifernih območij	32
Trondheim Winter Week 2017	34
GEOKRIŽANKA	36
SHEMA EGEA	37

GEOMix, Glasilo Društva mladih geografov Slovenije, letnik 23, številka 2, maj 2017

ISSN: 1580-6987

E-pošta: geomix.dmgs@gmail.com

Naslov: DMGS – GEOMix, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

Odgovorni urednik: Peter Poljšak Klaus

Uredniški odbor: Miha Drobnič, Špela Kranjc, Jasmina Obrstar, David Pele, Peter Poljšak Klaus, Sara Uhan, Valentina Vrhovec.

Oblikovanje in računalniški prelom: Tanja Hrastar

Lektoriranje: Urška Honzak

Avtorji besedil: Špela Berlot, Ženja Brezovar, Tamara Danijel, Aljaž Golob, Monika Gričnik, Nuša Hudoklin, Žiga Ivanc, Maša Jančič, Blaž Kralj, Kaja Križaj, Urban Križaj, Simon Kušar, Stanka Lapanja, Žiga Longar, Peter Novak, Kristina Pintar, Peter Poljšak Klaus, Lea Rebernik, Jasna Sitar, Veronika Strmšek, Sara Uhan, Luka Verlič, Urška Žibert

Fotografija na naslovnici: Veronika Strmšek

Tisk: Birografika BORI d.o.o.

Naklada: 120 izvodov

Prispevki v GEOMix-u niso honorirani. V kolikor želijo avtorji prispevkov v GEOMix- u članek objaviti v drugi publikaciji, naj se pred tem posvetujejo z uredništvom GEOMix-a.

NAGOVOR PREDSEDNIKA

Pomlad se je že zdavnaj prevesila v poletje in nam ponudila prvi obrok prijetno toplih sončnih žarkov. Prihaja čas potovanja, nabiranja pozitivne energije in različnih geografsko prepletenih aktivnosti, ki nas spodbujajo k nadaljnjemu študiju in delu.

Letni semester študijskega leta je bil v našem društvu povezan predvsem z organizacijo kongresa evromediterranske regije EGEA. Izvedba kongresa, ki se je odvijal v Tolminu in obravnaval tematiko naravnih nesreč, je bila zajeten zalogaj, a so organizatorji svoje naloge opravili z odliko in bili pohvaljeni tako v domačih kot tudi mednarodnih krogih. Celotni ekipi se iskreno zahvaljujem za izkazan trud in širjenje dobrega glasu o našem društvu! Prav tako se zahvaljujem vsem članom, ki ste naše društvo zastopali na tujih kongresih in dogodkih, pohvalim pa naj še ekipo GEOmixa, ki nam omogoča listanje sledečih strani.

V društvu se že pripravljamo na jesenski program. K njegovemu soustvarjanju ste vsi prav lepo vabljeni. Vaše ideje za ekskurzije, potopise, izmenjave ali ostale domiselne geografsko obarvane dogodke bomo poskušali uresničiti in tako popestriti naš študijski koledar.

Želim vam kar najlepše obarvano poletje in obilo znanja na geografski poti proti jeseni!

Žiga Ivanc

DMGS KOTIČEK

Izvedene aktivnosti Društva mladih geografov Slovenije

	TERMIN	AKTIVNOST
IZVEDENE	2016	
	18. maj	Geografska orientacija
	7. junij	DMGS sreda: Zgodovinsko prečenje jamskega sistema Gouffre de Padriac
	9.–17. julij	20. geografski raziskovalni tabor v Prlekiji
	23.–24. julij	Soča trip
	12. oktober	29. občni zbor
	2. november	DMGS spoznavna sreda: Društvo se predstavi
	9. november	DMGS filmski večer
	16. november	GIS day
	30. november	DMGS sreda: Potopis: Štop Gruzija–Slovenija
	12. december	Okrogla miza Oznake visokih voda
	14. december	Potopis Pre-EMRC 2016 Balkan trip in predstavitev dogajanja na kongresu
	21. december	Od štanta do štanta
	2017	
	24.–26. februar	Motivacijski vikend na Pohorju
	marec, april	DMGS srede
	februar, april	Okrogle mize v sodelovanju s Komisijo za hidrogeografijo
	marec/april	Geografsko-geološki tabor
	marec/april	Geografska orientacija
	marec, april	DMGS gre v hribe
marec, april	DMGS ekskurzije	
april	DMGS čistilna akcija	

Če vas zanima še kaj več v zvezi z dogodki DMGS, se lahko obrnete na ministrico za notranje zadeve Mašo Jančič (masa.jancic@gmail.com)..

EGEA KOTIČEK

European Geography Association for Students and Young Geographers

Spletna stran: egea.eu

DMGS je pod imenom EGEA Ljubljana del Evropske zveze študentov geografije EGEA. Kot član/ica DMGS se lahko udeležiš mednarodnih dogodkov (izmenjave, kongresi, seminarji ...), ki jih organizirajo naši geografski kolegi po Evropi.

Na seznamu so izvedene aktivnosti in le nekaj dogodkov, ki bodo izvedeni v zimskem ter letnem semestru. Za novice o novih dogodkih in aktivnostih se registriraj na spletni strani egea.eu in sledi obvestilom, ki jih prejemaš kot član/ica DMGS.

Vabljen/a tudi v različne komiteje, ki skrbijo za boljše delovanje in razvoj naše organizacije. Če te zanimajo oblikovanje, fotografija, novinarstvo, se lahko pridružiš CMC (Communication and Media Committee) ali pa ustvarjalcem revije European Geographer; če te zanimajo bolj okoljevarstvene teme, se lahko pridružiš EGEA Green komiteju itd.

Če te zanima še kaj več o EGEA in njenih aktivnostih, se obrni na ministrici za zunanje zadeve Moniko Gričnik (monika.gricnik@gmail.com) in Kristino Pintar (krpintar@gmail.com).

	TERMIN	AKTIVNOST
IZVEDENE	2016	
	29. april–1. maj	Bendelux Weekend, EGEA Leuven & EGEA Ghent, Nieuwpoort, Belgija
	29. april–1. maj	Shack'n'Roll – a magical cottage weekend, EGEA Augsburg, Niedesonthofen, Nemčija
	2.–4. maj	Pre-EMRC, EGEA Skopje, Kruševo, Makedonija
	4.–8. maj	EMRC – KONGRES EVROMEDITERANSKE REGIJE 2016, EGEA Skopje, Ohrid, Makedonija
	6.–9. maj	Carnival in Mainz, EGEA Mainz, Mainz, Nemčija
	8.–10. maj	After Party EMRC 2016, EGEA Skopje, Skopje, Makedonija
	18.–20. maj	Days of Geography, EGEA Zadar, Zadar, Hrvaška
	21.–24. maj	Chernobyl Horror Tour, EGEA Kyiv, Kijev, Ukrajina
	26.–29. maj	Modular Festival, EGEA Augsburg, Augsburg, Nemčija
	2.–5. junij	Be RadioActive!, EGEA Brno, Hartvíkovice, Češka
	10.–12. junij	Vienna without Sissi: an unpopular approach to the city, EGEA Vienna, Dunaj, Avstrija
	16.–19. junij	Germany Weekend 2016, EGEA Göttingen, Waldeck, Nemčija
	23.–26. junij	Kieler Woche Event vol. 3, EGEA Kiel, Kiel, Nemčija
	4.–8. julij	Dutch Experience: Living on the Edge!, EGEA Utrecht, Amsterdam, Nizozemska
	6.–17. julij	Camino de Santiago, EGEA Madrid, Ponferrada, Španija
	7.–10. julij	Geopark Weekend – Heritage of the Ice Age, EGEA Oulu, Rokua, Finska
	11.–17. julij	Archipelago Adventures, EGEA Turku, Turku, Finska
	17.–21. julij	Finisterra – Way to the End of the Land, EGEA Madrid, Santiago de Compostela, Španija
	26.–28. julij	Moscow Green walking tour, EGEA Moscow, Moskva, Rusija
	30. julij–10. avgust	Caucasus hiking event 3.0, EGEA Saint Petersburg, Arkhyz, Rusija
	4.–7. avgust	Rhine-Nahe Expedition Vol. 3, EGEA Mainz, Mainz, Nemčija
	8.–12. avgust	Scientific Conference 2016, EGEA Aachen, Aachen, Nemčija
	10.–14. avgust	The Lake District Experience, EGEA Greifswald & EGEA Berlin, Mecklenburg, Nemčija
	15.–24. avgust	Conquer the Transylvanian Alps 3.0, EGEA Sighetu Marmatiei & EGEA Timisoara, Sibiu, Romunija
	18.–22. avgust	Rise of Serbian EGEA, EGEA Beograd & EGEA Novi Sad, Novi Sad, Srbija
	22.–26. avgust	Towards Happy Planning, EGEA Copenhagen, Ulfborg, Danska
	25.–28. avgust	Silesian Underground Experience, EGEA Katowice, Sosnowiec, Poljska
	28. avgust–3. september	Ukrainian Carpathians vol. 5, EGEA Lviv, Vorokhta, Ukrajina
	8.–11. september	Pre-AC 2016, EGEA Bern, Giawil, Švica
	11.–16. september	Annual Congress 2016, EGEA Zürich, Melchtal, Švica
	16.–18. september	The city of Milan: a walk through its landscapes, EGEA Milano, Milano, Italija

	TERMIN	AKTIVNOST	
IZVEDENE	1.–5. oktober	Balkanijada 2016, EGEA Banja Luka, Bardača, Bosna in Hercegovina	
	7.–9. oktober	EGEA Groningen 25th B-day Party, EGEA Groningen, Schoonloo, Nemčija	
	21.–23. oktober	MIK Prostor kroz prizmu održivosti, EGEA Zagreb, Zagreb, Hrvaška	
	22.–25. oktober	Russians ... Who are we?, EGEA Moscow, Moskva, Morum, Kazan, Rusija	
	28.–30. oktober	Kaliningrad Halloween v. 1, EGEA Kaliningrad, Kaliningrad, Rusija	
	4.–6. november	Silesian Overground Experience, EGEA Ostrava, Ostrava, Češka	
	4.–6. november	Mediterranean Newbie Weekend, EGEA Alicante, Finestrat, Španija	
	10.–13. november	Make Rogal not War vol. 1, EGEA Poznań, Poznanj, Poljska	
	11.–13. november	Newbie Weekend, EGEA Vienna, Heuberg, Avstrija	
	18.–21. november	Newbie Weekend, EGEA Helsinki, Hämeenlinna, Finska	
	22.–24. november	Chernobyl tour vol. 2, EGEA Kyiv, Kijev, Andriyivskyy, Rusija	
	24.–27. november	Newbie Weekend, EGEA Ljubljana, Gorje, Slovenija	
	25.–27. november	EGEA Saint-Petersburg 20th anniversary!, EGEA Saint-Petersburg, Saint Petersburg, Rusija	
	29. december–2. januar	Czech New Year's Eve 2016/2017, EGEA Brno, Zabreh na Morave, Češka	
	31. december–3. januar	New Year's Eve Party Vol. 2, EGEA Skopje, Tetovo, Makedonija	
	2017		
	13.–15. januar	Chernivtsi Malanka Fest, EGEA Chernivtsi, Chernivtsi, Ukrajina	
	20.–25. februar	Trondheim Winterweek, EGEA Trondheim, Trondheim, Norveška	
	2.–5. marec	Slavic Weekend 3.0, EGEA Brno, Horni Bečva, Češka	
	4.–8. marec	Catalan Experience 2.0, EGEA Barcelona, Pineda de Mar, Španija	
21.–26. marec	WRC – KONGRES ZAHODNE REGIJE 2017, EGEA Kiel, Bad Segeberg, Nemčija		
31. marec–5. april	ERC – KONGRES VZHODNE REGIJE 2017, EGEA Praha, Hrachov, Češka		
24.–27. april	EMRC 2017 Pre-event, EGEA Koper, Koper, Zazid, Slovenija		
27. april–2. maj	EMRC – KONGRES EVROMEDITERANSKE REGIJE 2017, EGEA Ljubljana, Tolmin, Slovenija		
9.–13. maj	NBRC – KONGRES SEVERNO-BALTSKE REGIJE 2017, EGEA Turku & EGEA Oulu, Kuusamo, Finska		

egea
ljubljana

Avtorica: Nela Halilović.

LGD KOTIČEK

Ljubljansko geografsko društvo (LGD) organizira številne dejavnosti tekom celotnega leta – strokovna predavanja, geografske večere, ekskurzije po Sloveniji in sosednjih pokrajinah, prvomajsko ekskurzijo v tujino ter krajše ogledde geografskih zanimivosti. Več informacij o aktualnih in preteklih aktivnostih LGD-ja je na voljo na spletni strani društva (<http://www.lgd-geografi.si/>) ter na Facebook strani (<https://www.facebook.com/LjGeogrDrus/>). Nekatera predavanja, ki so potekala v sklopu geografskih večerov, so v celoti dostopna na društvenem Youtube kanalu (npr. Fenomen islamske države, Smučarski skoki skozi geografske oči Francija Petka in Mirana Tepeša). Vabljeni k ogledu!

Člani DMGS-ja, ki svoj študij zaključujete ali ste ga že zaključili, vabljeni, da postanete člani Ljubljanskega geografskega društva.

EUROMED REGIONAL CONGRESS 2017: NATURAL HAZARDS

Slika 1: (foto: Lena Kropivšek, 2017)

Kdaj: **27. april - 2. maj 2017**
Kje: **Tolmin**

Poročilo s kongresa evromediteranske regije, ki se je odvijal v sklopu zveze EGEA, organiziralo pa ga je naše društvo – Društvo mladih geografov Slovenije/EGEA Ljubljana.

Kongres se je odvijal med 27. aprilom in 2. majem 2017 v Tolminu, kjer se je zbralo kar 100 študentov geografije iz cele Evrope. Organizacijska ekipa je dobro leto tesno sodelovala in zasnovala šestdnevni strokovni dogodek, v okviru katerega smo spoznavali različne tematike v povezavi z naravnimi nesrečami.

Otvoritvena slovesnost je potekala v atriju ZRC SAZU, kjer je o tematiki naravnih nesreč spregovorila tudi dr. Mateja Ferk z Geografskega inštituta Antona Melika. V naslednjih dneh so udeleženci sodelovali in širili obzorja v sklopu petih delavnic, podali pa smo se tudi na kar šest ekskurzij. Tako smo поблиžje spoznali Planinsko jamo, Tolminska korita in partizansko bolnico Franja, se povzpeli na Krasji vrh ter se srečali z zgodovinskim ozadjem Posočja in okoliškimi naravnimi nesrečami. Ne smemo pozabiti zanimivega predavanja Ervina Vivode z Ministrstva za okolje in prostor in "zelene delavnice", v okviru katere smo iz starih majic ustvarjali vrečke za večkratno uporabo.

V decembrski številki GEOmixa bodo predstavljena podrobnejša poročila s kongresa, ki jim bomo posvetili tudi sredico društvene revije. Upamo, da se tudi vi že veselite te izdaje revije in da vas bo navdihnila, da se tudi sami podate na odkrivanje številnih dogodkov, ki se vsako leto odvijajo v sklopu zveze EGEA in DMGS. Zaključila bom z besedo hvala, ki je namenjena organizacijski ekipi in vsem, ki so na kakršen koli način pomagali pri izvedbi dogodka!

Lea Rebernik, glavna koordinatorica kongresa,
rebernik.lea@gmail.com

IZMENJAVA EGEE LJUBLJANA Z EGEE BERN

Slika 1: Skupinska fotografija udeleženk izmenjave v parku Rose Garden, Bern (foto: Veronika Strmšek, 2016).

Kdaj: **24.–27. november 2016 in
10.–13. december 2016**

Kje: **Švica, Slovenija**

Kdo: **Sara, Veronika, Janine, Severine, Meret,
Anna**

Po uspešnem usklajevanju datumov izmenjave je končno napočil zadnji novembrski vikend – čas za prvi del izmenjave, ki je potekal v Bernu. Izmenjave se je udeležilo šest deklet, dve iz Slovenije in štiri iz Švice.

1. del: Bern, Švica

Na pot iz Ljubljane sva se odpravili z nočnim vlakom v sredo zvečer, saj je bil to časovno in finančno najugodnejši način potovanja. Sledil je prestop v Zürichu in nato vožnja do Berna, kamor sva prispeli v četrtek v času kosila. Na postaji naju je pričakala Severine, pri kateri sva bivali, in nato smo se skupaj odpravile do njenega stanovanja, kamor so prišle še preostale udeleženske izmenjave. Po kosilu so nas švicarske kolegice najprej peljale na razgledno ploščad na vrhu bližnje bolnišnice, od koder je bil lep razgled na mesto Bern ter okoliške Alpe. Nato smo se odpravile v stari del mesta, ki je pod Unescovo zaščito in leži na peščenih nanosih, na treh straneh pa ga obdaja okljuk reke Aare. Sprehodile smo se do znamenitega medvedjega jarka (Bärengraben) ob reki Aare, vendar medvedov, ki imajo vsak svoje ime, nismo videle, saj so uživali v zimskem spanju. Legenda

pripoveduje, da naj bi bil medved prva žival, ki jo je ulovil ustanovitelj mesta Berchtold V. von Zähringen. Od tod naj bi izviralo tudi ime mesta, ki ima v svojem grbu medveda. Eden od znamenitih simbolov mesta je Zytglogge, stolp z uro iz 13. stoletja. Mesto je urejeno, čisto, izžareva prestiž, zaradi majhnosti in obvladljivosti pa tudi zelo domače in se v njem počutiš popolnoma varno. Večerjo nam je pripravila Evi, še ena geografinja, ki pa se izmenjave ni udeležila. Nato smo se ponovno skupaj odpravile nazaj v center, kjer smo si ogledale svetlobno predstavo Rendez-vous na stavbi parlamenta, ki je bila pripravljena v počastitev 150. obletnice ustanovitve organizacije Rdeči križ, hkrati pa je bila zelo

Slika 2: Zytglogge – simbol Berna (foto: Veronika Strmšek, 2016).

REGIONALNI RAZVOJ IN REGIONALNO PLANIRANJE

(foto: Veronika Strmšek, 2014)

NA PODROČJU REGIONALNEGA PLANIRANJA V SLOVENIJI »SE DOGAJA«

Regionalno planiranje in geografi smo neločljivo povezani že od vznika sodobnih planerskih pristopov v drugi polovici 60. let 20. stoletja. Geografi so pomembno prispevali k razumevanju prostorske strukture Slovenije. Analize, nastale v 60. letih, so pomenile preboj tudi na področju družbene in regionalne geografije, 70. leta pa je zaznamovala opredelitev manj razvitih območij v Sloveniji ... Sistem družbenega planiranja je povezoval vse tri temeljne vidike planiranja: gospodarskega, družbenega in prostorskega. Geografi so v 90. letih sodelovali pri reformi lokalne samouprave, bili vključeni v pripravo nove prostorske politike in igrali pomembno vlogo pri oblikovanju sistema spodbujanja skladnega regionalnega razvoja na državni in regionalni ravni. Danes geografe najdemo na ministrstvih, v regionalnih razvojnih agencijah, lastnih »planerskih« podjetjih ...

Z regionalnim planiranjem je torej na takšen ali drugačen način povezana vsaka generacija geografov. Sedaj smo na vrsti mi! In za to imamo veliko priložnosti: nedorečena vloga regionalne politike, sprejemanje Zakona o urejanju prostora (ZUreP-2), ki ponovno uvaja regionalno prostorsko planiranje, novi inovativni pristopi pri načrtovanju razvoja regij (makroregionalne pobude in strategije, teritorialna sodelovanja, načrtovanje zelene infrastrukture, problematika poplavne ogroženosti) ...

Odnos med geografijo in regionalnim planiranjem lahko opazujemo z dveh vidikov: z vidika družbene odgovornosti – kaj geograf lahko ponudi družbi v sedanjem trenutku – in z vidika identitete lastne stroke – kaj geograf zna in zmore. Družba – na primer partnerji v Odgovorno do prostora! (neformalno združenje strokovnjakov, prostorskih načrtovalcev, arhitektov, krajinskih arhitektov, geografov, geodetov, gradbenikov, sociologov in drugih strokovnjakov, ki sodelujejo pri urejanju prostora) – pričakuje večjo angažiranost geografov na področju regionalnega planiranja, ker se nekateri posamezniki iz časov svojega študija še spomnijo, da edino geograf razume celovitost in posebnosti vsake regije. Takšnega znanja drugi nimajo, zato je tukaj in zdaj priložnost, da se geografi izkažemo.

Ali sem dovolj pogumen, da to storim?

dr. Simon Kušar

PROSTORSKA IN FUNKCIJSKA PREOBRAZBA INDUSTRIJSKEGA OBMOČJA BOMBAŽNE PREDILNICE IN TKALNICE TRŽIČ

Žiga Longar

z.longar@gmail.com

IZVLEČEK

Tržič je mesto na Gorenjskem, ki leži ob vznožju Karavank, ob sotočju Tržiške Bistrice in Mošenika. Razvijati se je začelo v 14. stoletju ob pomembni prometni poti, ki je bila speljana čez Ljubelj. K razvoju so pripomogle tudi številne naravne danosti, med katerimi prevladujejo vodni viri in lesno bogastvo. Razvile so se številne obrti in fužine, ki so bile dobra podlaga za kasnejši razvoj industrije. Tržiška predilnica je primer industrijskega obrata, ki se je v Tržiču razvil zaradi ugodnih naravnih pogojev. S smotrnim gospodarjenjem se je Bombažna predilnica in tkalnica Tržič z leti le še dograjevala in zaposlovala vedno več delovne sile. To je hkrati povzročilo tudi priselivitvene tokove delovne sile iz drugih republik. Tržiška predilnica pa je po letu 1990 začela doživljati krizo, saj je razpad Jugoslavije povzročil izgubo jugoslovanskega tržišča.

Ključne besede: industrijska geografija, industrializacija, deindustrializacija, industrijsko območje, Bombažna predilnica in tkalnica Tržič, Tržič

UVOD

Glavni objekt preučevanja v članku je industrijsko območje Bombažne predilnice in tkalnice Tržič (v nadaljevanju: BPT), ki se je intenzivno pričela razvijati po letu 1885. Za industrijsko območje je značilna velika koncentracija industrije in s tem povezane infrastrukture – transport, energetski objekti itd. (3). Predilnica je zgradila številne hidroelektrarne in tako postala energetska samozadostna. K njenemu razvoju pa je veliko doprinesla tudi tržiška železnica, ki je bila speljana naravnost v osrčje tovarne (8).

V BPT so predelovali surovine, kot so bombaž, volna in lan, v izdelke ter polizdelke. Izdelovali so rjuhe, posteljnine, brisače, skratka številne tekstilne izdelke, ki so bili znani širom po svetu, saj so jih izvažali na Balkan, v vzhodno Sredozemlje ter na obale Rdečega morja (6).

Članek je napisan na podlagi kabinetnega in terenskega dela v namen zaključne seminarske naloge z naslovom Prostorska in funkcijska preobrazba industrijskega območja Bombažne predilnice in tkalnice Tržič. Kabinetno delo je temeljilo na analizi primarnih in sekundarnih virov in literature. Zelo pomemben del literature je bila zbirka knjig Ivana Mohoriča, v katerih opisuje razvoj obrti in industrije v Tržiču. Terensko delo je obsegalo kartiranje, pridobivanje podatkov na terenu in intervju, ki sem ga opravil na Občini Tržič ter z zasebnim lastnikom BPT.

OPREDELITEV OBRAVNAVANEGA OBMOČJA

Tovarniški kompleks Bombažne predilnice in tkalnice Tržič se nahaja na južnem delu naselja Tržič in se razteza na platoju, ki ga s severne in zahodne strani omejujeta Tržiška Bistrica in Mošenik, na jugu pobočje Kriške gore in Predilniška cesta ter cesta Ste Marie Aux Mines, na vzhodu pa ga omejujeta vodni kanal, ki je bil zgrajen za potrebe industrije, ter območje centralnih in stanovanjskih stavb. Območje današnjih tovarniških kompleksov, ki vključujejo večje proizvodne hale, je veliko 4,6 ha. Locirano je na vhodu v staro mestno jedro (1). Preučevano območje je v celoti veliko 7,7 ha in poleg tovarniških kompleksov vključuje tudi nekdanja skladišča ter del stanovanjskih stavb.

RAZVOJ INDUSTRIJE V TRŽIČU

Razvoj mesta Tržič in s tem njegove industrije je najtesneje povezan s potjo, ki je vodila z gorenjske ravnine čez prelaz Ljubelj na Koroško (7). V srednjem veku se je tu razvijala močna fužinarska obrt, ki so se ji pridružili še strojarji, platnarji, barvarji, nogavičarji, čevljarji in trgovci (8). Vodna moč Tržiške Bistrice in Mošenika ter prostrani gozdovi so že v prvi polovici 14. stoletja privabili številne kovače s Koroškega, ki so zgradili svoja ognjišča ob Mošeniku in začeli izkoriščati njegovo vodno moč. Tržiško naselje je imelo že po svoji prometni legi in naravnih pogojih osnovo za razvoj rokodelstva. Kot vas je spadal Tržič med večja naselja, ki so po svojem obsegu in pomenu presegala obseg in značaj navadne vasi (5).

Slika 1: Lokacija industrijskega območja BPT v občini Tržič.

Tržič je bil eno pglavitnih obrtnih središč na Gorenjskem (8), industrijski način proizvodnje pa se je uveljavil v drugi polovici 19. stoletja. V Tržiču so obstajale tudi fužine, v katerih so talili železovo rudo, predelovali železo in izdelovali kovaške izdelke. Osnovali so tudi številne usnjarne in tekstilno tovarno (10), gospodarsko pa sta bili pomembni še lesna in lesnopredelovalna industrija (8). V času razvoja industrije v Sloveniji so industrijske obrate nameščali v industrijskem polmeseču. Ta se je razprostiral od Gorenjske, Ljubljane, črnega revirja, Celja in Maribora do Mežiške doline (10) in je zaobjemal tudi Tržič.

V razvoju tržiške industrije in s tem tudi celotnega gospodarstva sta najpomembnejši dve tovarni: BPT in tovarna obutve Peko (4). V dobi industrializacije so bili glavni zaposlovalci (poleg BPT in Peka) še ZLIT – Združena lesna industrija Tržič, TIKO – kovinska industrija, LEPENKA – tovarna papirja ter TOKOS – tovarna kos in srpov.

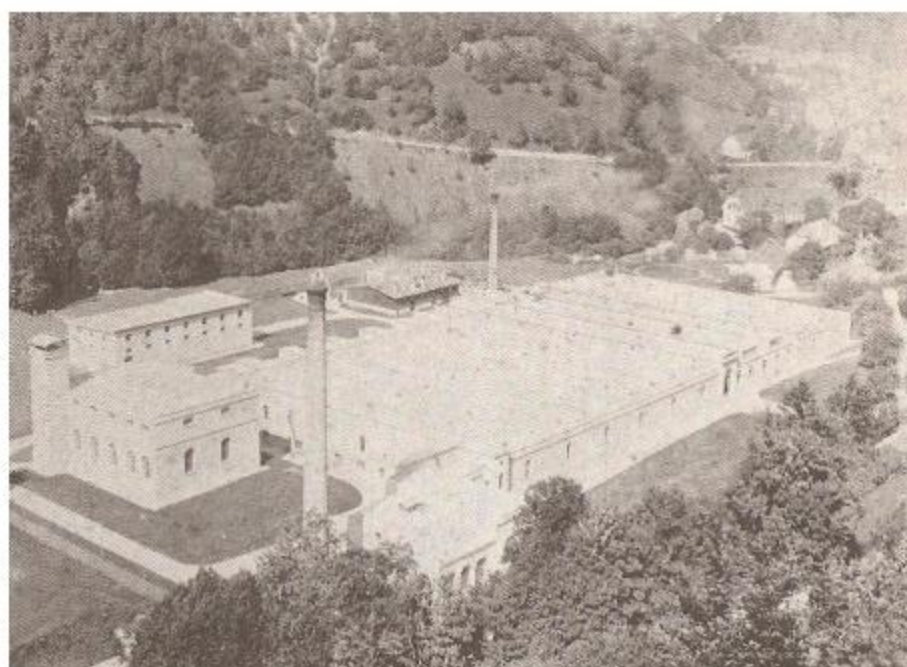
90. leta so bila krizna leta za tržiško industrijo. Kriza je bila posledica povojne gospodarske usmerjenosti, ki je bila odvisna od političnih odločitev in dovoljenj. V ozadje je bilo postavljeno tradicionalno sledenje tržiških podjetnikov tehnološkemu razvoju in prilagajanju potrebam trga. Razpad Jugoslavije je povzročil tudi številne selitve nekvalificirane delovne sile ter strokovnega kadra (4). Pomen industrije v Tržiču je začel upadati po osamosvojitvi Slovenije. Največji pečat pa je tržiški industriji dala svetovna gospodarska kriza, ki se je pojavila leta 2008, saj je povzročila propad še edinega večjega podjetja, ki je po propadu BPT obstajal v Tržiču – tj. tržiškega Peka. BPT in Peko sta bili edini večji podjetji v Tržiču, ki sta zaposlovali največ delovne sile.

Danes ima industrija v Tržiču v primerjavi z zgodovino precej manjšo vlogo. Večjih industrijskih obratov ni več, se pa pojavljajo majhna in srednje velika podjetja, ki so zaradi dobrega gospodarjenja konkurenčna in izvozno naravnana. Zaradi zmanjšanja števila delovnih mest v industriji so se ljudje zaposlili v storitvenih dejavnostih. Na nekdanjih območjih tovarn so zrastle trgovski centri. Tako na »pogorišču« tovarne BPT stoji Mercator, na območju nekdanjega ZLIT-a in Peka pa sta trgovini Spar in Hofer.

PROSTORSKA IN FUNKCIJSKA PREOBRAZBA INDUSTRIJSKEGA OBMOČJA

Industrijsko območje je skozi zgodovinska obdobja doživelo različne spremembe. Prvo označuje prehod iz agrarne dobe v industrijsko, v kateri se je pričelo industrijsko območje razvijati. Druga sprememba pa je bila prehod iz industrijske v postindustrijsko dobo, v kateri je BPT doživela svoj višek in kasneje propad.

Območje, ki ga danes označujemo z imenom Bombažna predilnica in tkalnica, se je pričelo oblikovati v 80. letih 19. stoletja (8). Znotraj območja se je tovarna širila in dograjevala svoje obrate. Njeno širitev izven območja so omejevali nekateri naravnogeografski elementi, med katerimi zagotovo prevladuje razgiban relief. Poleg reliefa je njeno širitev omejevala tudi prisotnost podjetja Peko na JZ delu in mesta Tržič na SV (2). Pred tem je imelo preučevano območje tipičen agrarni značaj, za

Slika2: Najstarejša ohranjena fotografija tovarne iz leta 1895 (VIR: (8).)

katerega so bile značilne primarne gospodarske dejavnosti (gozdarstvo, kmetijstvo). S postavitvijo prvih obratov tržiške predilnice se je v Tržiču pričela doba industrializacije (10). Sočasno je z industrializacijo prišlo do pojava deagrariacije, ki je povzročila opuščanje kmečkih dejavnosti in selitev iz podeželja v mesto ter zaposlovanje v nekmetijskih dejavnostih. Med dejavnostmi so prevladovale kovinska, tekstilna in čevljarska proizvodnja (8).

Za industrializacijo je bila značilna graditev večjih proizvodnih objektov in hal za masovno proizvodnjo. Proizvodni objekti so se ves čas obnavljali, predvsem pa dograjevali (10). Pomembna je bila tudi delovna sila. Prvi delavci v BPT so bili Tržičani, kasneje pa so velik del delovne sile predstavljali priseljenci. Zaradi vse večjega dotoka novih priseljencev je BPT za delavce zgradila nekatere stanovanjske komplekse in jim tako nudila prijetno bivalno okolje (6). V času industrializacije je na območju obstajalo makro podjetje z velikim številom zaposlenih. Značilne so bile sekundarne gospodarske dejavnosti (industrija), ki so nudile številna delovna mesta.

Tržiška predilnica je bila več kot stoletje glavni nosilec proizvodnje in izvoza, a se žal ni uspela prilagoditi novim razmeram in se je tako znašla v težavah, ki so vodile v njen propad. Elektrifikacija in avtomatizacija nekaterih naprav v tržiški predilnici sta povzročili postopno zmanjševanje deleža zaposlenih v podjetju (8).

Začel se je proces deindustrializacije, ko delovna sila ni bila več odločujoč dejavnik (10), prav tako pa se je pričelo prestrukturiranje dejavnosti, ki so bile locirane na industrijskem območju. Prevladovati so začele terciarne dejavnosti, predvsem trgovina in storitve. Zanje je značilno, da dandanes zaposlujejo manjše število ljudi.

Tržiška predilnica zaradi zastarele strojne opreme in tehnološke neprilagojenosti ni uspela obdržati nivoja proizvodnje (8). V nekaterih delih območja je propadlo podjetje zamenjalo več manjših z novo dejavnostjo, ponekod pa je nastalo degradirano območje. Danes območje svoj industrijski značaj izkazuje le še navzven, v svoji tipični industrijski gradnji z velikimi proizvodnimi halami. Velike proizvodne hale, ki so danes večinsko opuščene, nakazujejo, da je še pred nekaj desetletji prav tu obstajalo močno tekstilno podjetje.

Slika 3: Današnji pogled na industrijsko območje. (Foto: Žiga Longar).

NAČRTOVANI RAZVOJ INDUSTRIJSKEGA OBMOČJA

Območje Bombažne predilnice in tkalnice Tržič zaradi svoje naravne lege in lastnega razvoja predstavlja enega izmed redkih še ohranjenih industrijskih kompleksov, ki niso vpeti v nobeno drugo grajeno strukturo. Revitalizacija BPT naj bi pri umeščanju novih vsebin poleg varovanja kulturne dediščine upoštevala vse pridobljene prostorske in arhitekturne kvalitete, ki so bile prepoznane kot slovenska industrijska kulturna dediščina (2).

Danes je industrijsko območje BPT v zasebni lasti. Lastnik si skupaj z Občino Tržič prizadeva za revitalizacijo območja, saj sam nima dovolj sredstev, da bi območje revitaliziral. Občina naj bi pričela z nakupom stavb, ki naj bi jih porušili, saj nameravajo urediti parkovne površine, pešpoti in kolesarske steze.

Leta 2013 je občina oblikovala projektni predlog, ki je bil uvrščen tudi v regionalni razvojni program Gorenjske 2014–2020. V njem je oblikovala predlog, da je treba območje BPT nameniti ne le industrijski dejavnosti, ampak tudi poslovni, stanovanjski, storitveni, trgovinski, športni, turistični in kulturni dejavnosti. Celostno revitalizacijo je mogoče doseči le ob vsaj delno javnem lastništvu kompleksa (9).

SKLEP

Obraunavano območje se je začelo razvijati v 19. stoletju, ko so investitorji želeli na uravnanem platoju ob sotočju Tržiške Bistrice in Mošenika postaviti predilnico in tkalnico. Oba vodna vira sta izjemno pripomogla k odločitvi za postavitev tovarne. Ker imata primeren strmec in vse leto dovolj vode, sta predstavljala pomembno pogonsko silo za tržiško predilnico.

Tovarna je z leti svoje objekte dograjevala in povečevala, saj je zaposlovala vedno več delovne sile. BPT je poskrbela tudi za delavce, saj jim je nudila stanovanja in jih tako zadržala v delovnem okolju. Sloves tržiške predilnice se je širil znotraj Jugoslavije, kar je povzročilo selitvene tokove iz drugih republik Jugoslavije v Tržič.

Danes industrijsko območje ni povsem prazno in opuščeno, saj v njem delujejo različna podjetja, zato najdemo pestro dejavnostno strukturo. Večinoma gre za majhna in srednje velika podjetja, ki najemajo prostore, nekaj lastnikov pa je le-te tudi odkupilo.

Industrijsko območje je skozi zgodovino doživelo številne spremembe. V agrarni dobi je prevladovala kmetijska dejavnost, z gradnjo BPT pa se je v Tržiču začela doba industrializacije, ki se je zaključila v 90. letih, ko jo je zamenjala deindustrializacija.

Danes si tako Občina Tržič kot tudi zasebni lastnik prizadevata za revitalizacijo območja. Leta 2016 je bil sprejet tudi nov občinski prostorski načrt, po katerem območje sedaj spada med območja centralnih dejavnosti, pred tem pa je bilo namenjeno industriji in proizvodnji.

VIRI IN LITERATURA

1. Ahačič, R., Kragelj Bračko, Š., 2015. Revitalizacija območja BPT Tržič. URL: <http://www.trzic.si/doc/aktualno/jrprevitalizacija-bpt-priloga-2.pdf> (Citirano 3. 4. 2016).
2. Avguštin, M., Grobovšek, J., Lavrinc, S., Pamič, R., Tercelj Otrorepec, M., 2015. Bombažna predilnica in tkalnica Tržič: Vrednotenje in konservatorska izhodišča za prenovo območja Bombažne predilnice in tkalnice. Kranj, ZVKDS OE KRANJ, 144 str.
3. Kemija v šoli in družbi. 2017. <http://kemija.net/slovarcek/1323> (Citirano 31. 5. 2017).
4. Klemenčič, M. M., 1992. Geografski vidiki preobrazbe tržiške industrije. *Geographica Slovenica*, 23, str. 313–327.
5. Mohorič, I., 1957. Zgodovina obrti in industrije v Tržiču. Mestni muzej v Tržiču. Ljubljana, Državna založba Slovenije, 379 str.
6. Mohorič, I., 1960. Zgodovina obrti in industrije v Tržiču. 2, Bombažna predilnica in tkalnica v Tržiču: nastanek, razvoj in delo: 1885 – 1960. Mestni muzej. Tržič, 519 str.
7. Občina Tržič, 2016. Zgodovina. URL: <http://www.trzic.si/o-trzicu/zgodovina.html> (Citirano 4. 4. 2016).
8. Petek, M., Roblek, A. E., 1985. Bombažna predilnica in tkalnica Tržič: 100 let. Tržič, BPT Tržič, 535 str.
9. Srna, K., 2016. Občina Tržič (osebni vir, 6. 5. 2016).
10. Vrišer, I., 2000. Industrijska geografija. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 178 str.

RAZVOJNI POTENCIALI ZGORNJE SAVINJSKE DOLINE

Tamara Danijel, mag. geog. (UN), dipl. šp. jez. in knjiž. (UN)

tamarad1129@gmail.com

IZVLEČEK

Zgornja Savinjska dolina spada med manj razvita območja na ozemlju Slovenije, vendar pa razpolaga z viri oziroma endogenimi potenciali, ki jih je mogoče uporabiti za nadaljnji razvoj. Endogeni razvojni potenciali, kot so kulturna dediščina, narava, kulinarika, dopolnilne dejavnosti, živina, prebivalci, podnebje, enotnost regije ..., so ključnega pomena za razvoj različnih dejavnosti, kot so kmetijstvo, turizem, lesna industrija in podjetništvo na podlagi lastnih virov.

Ključne besede: endogeni razvojni potenciali, Zgornja Savinjska dolina, podeželje, regionalni razvoj.

ZGORNJA SAVINJSKA DOLINA IN VPLIV GEOGRAFSKIH DETERMINANT NA RAZVOJ

Zgornja Savinjska dolina, regija sedmih občin z glavnim vodotokom Savinjo, je ena izmed slovenskih podeželskih regij. Širi se od izvira Savinje pod Okrešljem do soteske pri Letušu, kjer se nato nadaljuje v Spodnjo Savinjsko dolino. Zajema Menino, Dobrovlje, dolino Savinje v zgornjem toku, Raduho, ki se nadaljuje v Golte, Zadrecko dolino, Gornjegrajsko kotlino in Mozirsko kotlinico. Pokrajinska podoba Zgornje Savinjske doline je zelo raznolika, od visokega sveta Kamniško-Savinjskih Alp, pasa Južnih Karavank do hribovitega, gričevnatega in dolinskega sveta (3). Na videz je izrazita kmetijska pokrajina, vendar danes kmetijstvo ni več ena izmed glavnih gospodarskih panog. Prevladujoče panoge so industrija, gozdarstvo in turizem, na področju kmetijstva pa je v ospredju predvsem živinoreja (2).

Geografske determinante, kot so podnebje, relief, vode, človek itd., se med seboj razlikujejo, vendar se med seboj tudi dopolnjujejo in imajo dvopolno vlogo, saj otežujejo razvoj in hkrati ponujajo razvojne možnosti. V veliki meri ne preprečujejo razvoja regije, ga pa otežujejo oziroma prisilijo prebivalstvo v prilagoditve in včasih tudi inovacije, s čimer lahko regija izstopa med ostalimi. Na koncu bi lahko potrdili, da je največja geografska determinanta Zgornje Savinjske doline prav relief, vendar pa ta ne bi obstajal brez vseh aktivnosti v geološki zgodovini, kasnejših aktivnosti podnebja, rek in ledenikov, ostalih geomorfoloških procesov in seveda tudi človeka. Brez reliefa ne bi prišlo do razvoja podeželskega območja, ki izkorišča svoje adute za namene turizma in kmetijstva.

Stopnja razvitosti Zgornje Savinjske doline

Skladen regionalni razvoj je eden izmed glavnih ciljev Evropske unije, vendar je težko dosegljiv, saj je težko zagotoviti skladen razvoj regij, ki imajo tako različne značilnosti. Problem se pojavi že pri merjenju stopnje razvitosti, saj je treba izbrati orodje, ki bi omogočilo zajem vseh vrst dosegljivih podatkov za vse vrste regij. S pomočjo sistema kazalcev lahko merimo in ocenimo regionalno strukturo, vse spremembe in razvoj v smeri zastavljenih ciljev (1). Z izbranim sistemom kazalcev, ki so rezultat projekta CONSPACE (Common Strategy Network for Spatial Development and Implementation), sta bila ovrednotena regionalni razvoj in struktura Zgornje Savinjske doline ter podana ocena razvitosti izbranega območja v primerjavi s savinjsko statistično regijo in Slovenijo. Sistem kazalcev za spremljanje regionalnega razvoja je razdeljen na deset skupin: demografska struktura, socioekonomska struktura, poselitvena struktura, podeželje, kakovost bivanja, infrastruktura, raba zemljišč, zavarovana območja, degradirana območja, ogrožena območja. Ob zbiranju podatkov so se pojavili številni problemi glede dostopnosti podatkov, zato so za določene kazalce uporabljene alternative. Sledila je standardizacija podatkov in nato rangiranje posameznih kazalcev in skupin kazalcev. Na koncu je na podlagi vseh skupin kazalcev sledilo končno rangiranje Zgornje Savinjske doline v primerjavi s savinjsko statistično regijo in Slovenijo, nakar smo podali še oceno stopnje razvitosti obravnavane regije.

Na podlagi končnega rangiranja je bilo ugotovljeno, da je Zgornja Savinjska dolina slabše razvita kot ostali dve območji, vendar je treba poudariti, da govorimo o izrazito podeželskem območju, kjer prevladujeta kmetijstvo in industrija. Najslabši rang zaseda Zgornja Savinjska dolina na področju demografije, infrastrukture in rabe zemljišč. V obravnavi vseh kazalcev je bilo izpostavljenih kar nekaj slabosti. Prve so se pojavile na demografskem področju, in sicer zaradi manjšega števila živorojenih otrok in preveč odseljenih ljudi. Oba dejavnika sta pomembna pri ohranjanju prebivalstva na določenem območju, zato je nujno, da se izvedejo ukrepi, ki bi ohranili prebivalstvo v dolini.

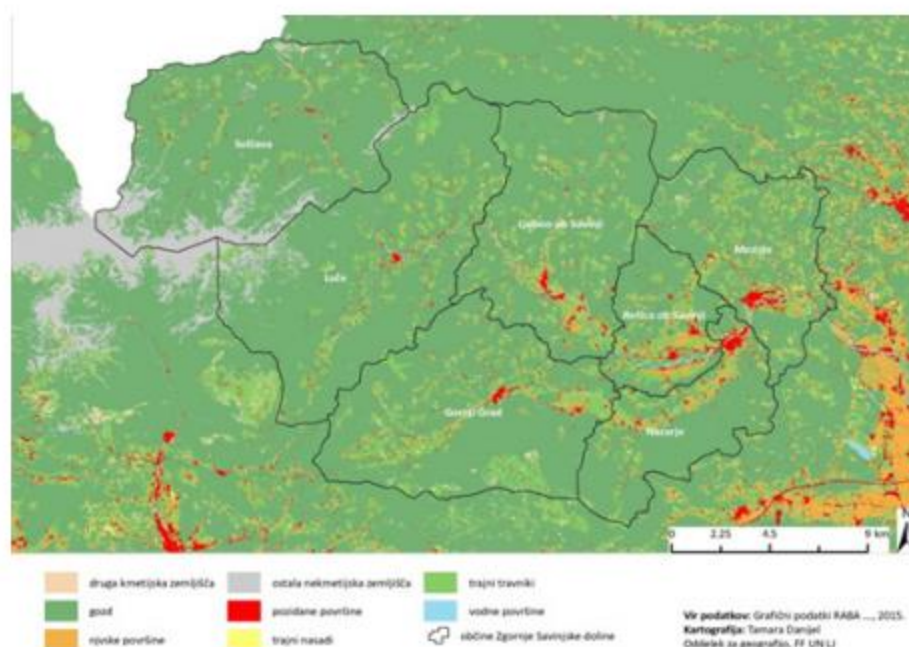
Preglednica 1: Končno rangiranje območij

	Zgornja Savinjska dolina	Savinjska statistična regija	Slovenija
Demografska struktura	1	3	2
Socioekonomska struktura	2	3	1
Poselitvena struktura	/	/	/
Podeželje	2	3	1
Kakovost bivanja	3	1	2
Infrastruktura	1	2	3
Raba zemljišč	1	2	3
Zavarovana območja	2	1	3
Degradirana območja	/	/	/
Ogrožena območja	/	/	/
Vsota rangov	12	15	15
Skupen rang	1	2–3	2–3

Naslednja slabost se je pokazala pri indeksu povprečne mesečne bruto plače, kjer je imela Zgornja Savinjska dolina najnižjo vrednost, vendar je to posledica višjega deleža zaposlenih v kmetijstvu in industriji, torej v dejavnostih z nižjo dodano vrednostjo. V dolini je le eno mestno naselje, Mozirje, ki je tudi upravno središče doline, vendar ima kljub temu še vedno manjši vpliv kot večja mesta v okolici, na primer Velenje, Celje, Kamnik. Tudi število študentov je manjše kot drugod, vendar se pričakuje, da se bo ta delež zaradi velikega deleža otrok, starih do petnajst let, kmalu povečal. Slabost predstavlja tudi delež slabo razvitih območij in območij z omejitvenimi dejavniki, kar je posledica naravnogeografskih dejavnikov in pozicije na državnem ozemlju. Kljub velikemu deležu teh območij se lahko ta izkoristi kot prednost, predvsem za potrebe turizma in gozdarstva, saj višja območja po večini prerašča gozd. V škodo okolju deluje število osebnih vozil, kar je posledica večjih razdalj in slabše razvitega javnega prometa, in tovornih vozil, vzrok za kar najdemo v razvitem avtoprevozništvu. Zaradi naravno- in družbenogeografskih dejavnikov, predvsem reliefa in majhne gostote poselitve, je tudi omrežje cest slabše razvito, vendar so vsa območja poselitve med seboj povezana, zato območje na tem področju ne trpi. Pri rabi zemljišč je že bilo omenjeno, da je posledica velikega deleža gozdov manjši delež kmetijskih in ostalih površin. Vendar pa ima tudi lesno bogastvo svojo prednost, le tržno nišo je treba poiskati v njem. Gospodarstvo in ostale dejavnosti ob določenih trenutkih močno ovirajo naravne nesreče, ki povzročajo veliko gmotno in hkrati finančno škodo. Obratno so se skozi proces ovrednotenja pokazale prednosti regije, npr. na splošno mlajše prebivalstvo v primerjavi s statistično regijo ali Slovenijo, vendar je treba mlade ljudi v dolini tudi obdržati. Tudi brezposelnost je v Zgornji Savinjski dolini najmanjša. Najboljše range pri posameznih kazalcih je dolina dosegala pri podeželju, saj so v regiji mlajši gospodarji kmetij, več kmetov se ukvarja izključno s kmetijstvom, večje je tudi število kmetij in ekoloških kmetij, hkrati pa je površina kmetij večja kot v statistični regiji in Sloveniji. V dolini prevladujejo dobri bivalni pogoji, kar vpliva tudi na zdravje ljudi. Območje je zelo bogato z lesom, prevladujejo zelene površine, zaradi velikega števila naravnih in kulturnih znamenitosti je tudi delež zavarovanih območij in območij Natura 2000 velik. Po pregledu degradiranih območij in kazalcev kakovosti okolja je bilo ugotovljeno, da je stanje okolja v dolini dobro, vendar je takšno stanje treba ohraniti. Ob vseh slabostih ali ovirah pri razvoju Zgornje Savinjske doline je še vedno veliko potencialov, ki so celo večji od potencialov v državi in jih je mogoče izkoristiti za razvoj.

ENDOGENI RAZVOJNI POTENCIALI

Evidentiranje in analiza endogenih razvojnih potencialov sta bila izvedena na več načinov, in sicer z anketiranjem lokalnega prebivalstva, preko metode visionering, s kombinacijo metod delfi in visionering (za mnenje

Slika 1: Raba zemljišč v Zgornji Savinjski dolini

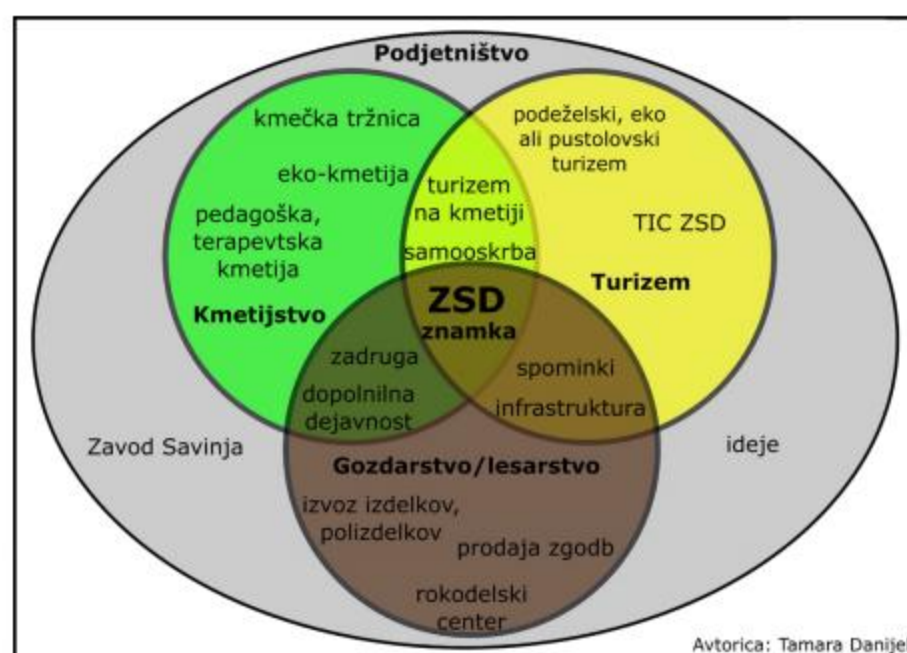
pomembnejših deležnikov Zgornje Savinjske doline) ter preko obravnave relevantnih podatkov, delno tudi ocene razvitosti regije Vsi štiri načini raziskave so pokazali podobne endogene potenciale, hkrati pa so se pri posameznih načinih pokazale določene podrobnosti, ki so se pri ostalih metodah skrivale. Kot endogeni razvojni potenciali so bili evidentirani: dopolnilne dejavnosti, les, živina, enotnost regije, ekološke kmetije, obrtno-poslovne cone, kulturna dediščina, narava, kulinarika, voda in vodna energija, kmetije in kmetijska zemljišča, podnebje, prebivalci, majhna in srednje velika podjetja.

Preglednica 2: Pomembnost endogenih razvojnih potencialov za razvoj regije.

	Endogeni razvojni potencial	Ocena pomembnosti endogenega razvojnega potenciala za razvoj regije
1.	Prebivalstvo	4
2.	Kulturna dediščina	4
3.	Kulinarika	3
4.	Enotnost regije	3
5.	Narava	4
6.	Les	4
7.	Obrtno-poslovne cone	2
8.	Majhna in srednje velika podjetja	3
9.	Vode in vodna energija	1
10.	Podnebje	1
11.	Kmetije in kmetijske površine	3
12.	Živina	4
13.	Ekološke kmetije	3
14.	Dopolnilne dejavnosti	4

Opomba: Lestvica vsebuje ocene od 1 do 4 (4: zelo pomembna, 3: pomembna, 2: srednje pomembna, 1: malo pomembna).

Po mnenju prebivalcev in deležnikov ima Zgornja Savinjska dolina veliko možnosti za razvoj, vendar je nekako zašla v obdobje stagnacije, v katerem sicer prihaja do nekaterih idej in novosti, vendar v premajhnem obsegu. Endogeni razvojni potencial je viden najprej v samih prebivalcih, ki so jedro regije, brez njih ta kot taka ne obstaja. Prebivalci so tisti, ki to naravno pokrajino oblikujejo, jo prilagodijo, obenem pa jo lahko tudi uničijo. Sem spadata tudi kulturna dediščina in kulinarika, ki sta del kulturne pokrajine, ki jo je skozi leta oblikoval človek. Z vsemi svojimi muzeji, prireditvami, tradicijo, narečji in običaji Zgornja Savinjska dolina dokazuje, da je raznolika, vendar podobna kulturna pokrajina, ki ima kaj ponuditi. Naslednji potencial je enotnost regije, predvsem zaradi njenih naravnih značilnosti, čeprav so povezave tudi na drugih področjih. Takšen potencial bi bilo treba v prihodnosti še bolj poudariti in povezati posamezne občine v skupno regijo. Najbolj izražen potencial je vsekakor neokrnjena narava. Ta predstavlja največji ponos lokalnim prebivalcem in deležnikom. Do izraza prihaja zavedanje, da je narava tisti del regije, ki bo vedno predstavljal obravnavano območje in postal kapital, ki ga je mogoče izkoristiti, seveda na trajnostni način. Trenutno ta vir ni pretirano ogrožen, vendar se v prihodnosti lahko

Slika 2: Endogeni razvoj Zgornje Savinjske doline

pojavijo nevarnosti, ki jih je treba preprečiti. Endogeni razvojni potenciali Zgornje Savinjske doline lahko spodbudijo oziroma omogočijo razvoj panog, kot so podjetništvo, gozdarstvo in lesnopredelovalna industrija, kmetijstvo in turizem. Vse te panoge se med seboj lahko dopolnjujejo in podpirajo. Tako endogeni razvoj pride še bolj do izraza. Seveda je za razvoj teh panog potrebnega veliko dela, vendar nekakšna osnova že obstaja, treba je le spremeniti nekatere ključne elemente ter ob tem biti inovativen in pogumen, saj se le tako dosežejo večji uspehi.

Endogeni razvojni potenciali so podlaga za endogeni razvoj, ki je primeren predvsem za podeželska območja, saj lahko vpeljava zunanjih virov oziroma potencialov na dolgi rok spremeni neko regijo in izniči njene endogene vire. Potenciali Zgornje Savinjske doline predstavljajo osnovo za endogeni razvoj, seveda pa pri tem ne smemo misliti, da vplivi od zunaj, v obliki finančne ali strokovne pomoči, niso dovoljeni ali primerni, saj so zaželeni, vendar je pri tem treba upoštevati potrebe in želje lokalnih oblasti, predvsem pa lokalnega prebivalstva. Najprej je potrebna povezava vseh občin in prebivalcev v enotno regijo, ki bo skupaj delovala in sodelovala na vseh področjih. Sledil bi razvoj štirih različnih, a med seboj povezujočih se panog, kmetijstva, podjetništva, turizma in gozdarstva oziroma lesne industrije. Najprej se je treba za vsako panogo odločiti, v katero smer se bo razvijala, na primer katero vrsto turizma želi Zgornja Savinjska dolina, ali katere potrebe, ki bi jih lahko zadovoljilo podjetništvo, se pojavljajo. Vse omenjene panoge lahko delujejo same ali pa v medsebojni povezavi, kar je primernejše za enotno regijo, ki se želi razvijati na podlagi svojih potencialov. Že pri razvoju ene panoge lahko nastane druga. Na primer: razvoj turizma v smislu izgradnje potrebne infrastrukture lahko spodbudi lesnopredelovalno industrijo, hkrati pa tudi razvoj številnih rokodelcev, kar bi hiše napolnilo z duhom in tradicijo zgornjesavinjskega območja. Omenjene potenciale bi lahko Zgornja Savinjska dolina odlično izkoristila v celoti ali le po delih in s tem naredila korak naprej k endogenemu razvoju. S takšnim razvojem bi regija ohranila svojo identiteto in jo v prihodnosti še razvijala na svojstven način.

ZAKLJUČEK

Zbiranje podatkov ter mnenj deležnikov in lokalnega prebivalstva je omogočilo vpogled v trenutno stanje Zgornje Savinjske doline in v morebitno stanje v prihodnosti. Čeprav je Zgornja Savinjska dolina slabše razvita v primerjavi s savinjsko statistično regijo in Slovenijo, ima precejšnje število endogenih razvojnih potencialov, ki jih lahko izkoristi za endogeni razvoj, razvoj, ki temelji na lastnih željah. V času zbiranja, obravnave in vrednotenja podatkov se je izoblikovala vizija, da bo Zgornja Savinjska dolina postala regija, ki se bo razvila na podlagi lastnih endogenih razvojnih potencialov. S povezovanjem lokalnega prebivalstva in deležnikov se bo izoblikovala enotna regija, v kateri bodo štiri glavne dejavnosti – kmetijstvo, turizem, lesna industrija in podjetništvo – med seboj povezane in se bodo dopolnjevale. Lokalno prebivalstvo bo živelo v trajnostno naravnem okolju ter bo podpiralo razvoj domačega okolja in sodelovalo pri njem.

VIRI IN LITERATURA

1. Černe, A., Kušar, S., 2010. The system of indicators for regional development, structure and potentials. Ljubljana, Faculty of Arts, 138 str.
2. Slovenija, pokrajine in ljudje. 1998. Perko, D., Orožen Adamič, M. (ur.). Ljubljana, Mladinska knjiga, 735 str.
3. Zgornja Savinjska dolina. 1990. Strahovnik, V., Lenarčič, M. (ur.). Nazarje, EPSI, 200 str

REGIONALIZACIJA SLOVENIJE IN REGIONALNI RAZVOJ NA PRIMERU RIBNICE

Nuša Hudoklin

hudoklin.nusa@gmail.com

IZVLEČEK

Delitev zemeljskega površja na več manjših delov omogoča kvalitetnejše preučevanje površja, ugotavljanje podobnosti in razlik med njimi. Poznamo več vrst delitev, med drugim delitev na kontinente, države, regije ali občine. Članek je osredotočen na delitev Slovenije na 12 statističnih regij in na razvoj ribniške občine, ki je del jugovzhodne Slovenije. Na več delov kot je površje razdeljeno, manjše so razlike med posameznimi deli. Da bi se razlike med regijami zmanjšale, znotraj regij izvajajo razvojne programe. Ker ima teoretično vsaka regija drugačne potenciale za razvoj, se regije razvijajo nesorazmerno. Vsako okolje ima svoje potenciale, s pomočjo katerih se razvija. Ribnica ima največji potencial v gozdnem bogastvu, ki so ga znali izkoristiti že v 16. stoletju, ko se je razširila obrt suhorobarstva. Gozdno bogastvo izkoriščajo še danes z industrijsko predelavo lesa.

Ključne besede: regionalizacija Slovenije, regionalni razvoj, Jugovzhodna Slovenija, Ribnica.

UVOD

Slovenija je bila v obdobju druge polovice 20. stoletja večkrat naravnogeografsko razčlenjena. Zadnja regionalizacija je bila tako imenovana "nova" regionalizacija leta 2000, ki Slovenijo deli na 12 statističnih regij. Regije se soočajo z razvojnimi težavami. Osrednjeslovenska regija jih ima zaradi visoke razvitosti najmanj. Znotraj regij razvojne agencije sestavljajo programe in postavljajo cilje, na podlagi katerih si prizadevajo za razvoj regije. Seveda pa vsak takšen premik v razvoju zahteva finančna sredstva, kar predstavlja nov problem.

REGIONALIZACIJA SLOVENIJE

»Obsežna Encyclopédie de géographie (1992) neposredno in posredno kaže na to, da je geografija veda o organizaciji geografskega prostora, v katerem – če je znanstvena disciplina – išče zakonitosti/splošnosti/urejenost.« (1). V okviru organizacije prostora bi sama najprej pomislila na regionalizacijo, ki jo Vrišer definira kot delitev zemeljskega površja na regije (2). Beseda regija označuje predel oziroma območje na zemeljskem površju, ki ima kakršnekoli skupne značilnosti ali lastnosti in se tako razlikuje od ostalih predelov. Vrišer pri delitvi ozemlja razlikuje med regionalizacijo in tipizacijo (2). Tipizacija deli površje glede na načelo podobnosti, regionalizacija pa se naslanja na načelo posebnosti, pr čemer je vsaka regija nekaj edinstvenega. Regionalna geografija se ukvarja z individualnimi deli površja, v okviru katerih sintetično preučuje tako naravne kot družbene pojave, njihovo součinkovanje in ostale elemente, ki vplivajo na oblikovanje, videz in funkcijo določene regije (2). »Prvo naravnogeografsko členitev (čeprav dejansko ni povsem naravnogeografska) Slovenije, kot celotnega narodnostnega ozemlja Slovencev, je leta 1935 izpeljal Anton Melik (sam je nikoli ni imenoval za regionalizacijo) in jo razčlenil na 4 glavne enote (alpsko, dinarsko, subpanonsko območje in Furlanska nižina).« (3). Svetozar Ilešič leta 1958 razčleni Slovenijo na 58 enot, in sicer na 5 makroregij, 10 submakroregij in 43 mezoregij. Njegovo regionalizacijo štejemo za prvo celovito naravnogeografsko regionalizacijo (3). Klemenčič je v svojem delu Regija in regionalna struktura Slovenije 1 omenil da imajo obravnavane regionalizacije različno število (makro)regij, kar je odvisno od osebe, ki je regionalizacijo zastavila. Ilešič je tako Slovenijo razdelil na 5, Plut na 8 in Vrišer na 12 (makro)regij. Ker se urbani sistem razvija in se krepi družbenogospodarska moč, je glede na današnje stanje primernejša delitev na več regij – 8 ali 12 (1). Z delitvijo na 12 regij se strinja tudi Vrišer, ki meni, da delitev na večje regije zabiše razlike med njimi. Čeprav te razlike v Sloveniji niso izrazite, so opazne. Če bi uporabili delitev na 24 manjših regij, bi se razlike močno povečale (4). Statistični urad Republike Slovenije je leta 1995 enote regionalne členitve poimenoval statistične regije (7). Aktualni podatki Statističnega urada RS delijo Slovenijo na 12 statističnih regij, in sicer na pomursko, podravsko, koroško, savinjsko, zasavsko, posavsko, jugovzhodno, osrednjeslovensko, gorenjsko, primorsko-notranjsko, goriško in obalno-kraško regijo. Da bi se razlike med regijami zmanjšale, so znotraj regij začele delovati razvojne agencije, ki pripravljajo regionalne razvojne programe.

»Vizija regionalnega razvoja Slovenije so uravnoteženi gospodarski, socialni, zdravstveni, kulturni, prostorski in okoljski vidiki razvoja v vseh slovenskih regijah, kar bo zagotovilo visoko življenjsko raven in kakovost zdravja ter bivalnega okolja vseh prebivalcev Slovenije.« (3). Z ukrepi regionalne razvojne politike skušajo razmere izboljšati predvsem na nerazvitih območjih (4). Najpogostejši kazalci regionalnega razvoja so vključenost v terciarno izobraževanje, staranje prebivalstva, migracije, raba obnovljivih virov energije (5) itd. Vrišer kot eno od metod merjenja regionalne razvitosti navaja merjenje velikosti odklona med izbranimi kazalci po regijah od slovenskega

povprečja, ki znaša 100 (4). Odklon se meri v indeksnih točkah.

JUGOVZHODNA SLOVENIJA IN REGIONALNI RAZVOJ RIBNICE

Leta 2000 je vlada RS sprejela Uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot. Z njo se je spremenil tudi obseg dveh statističnih regij. Občine Ribnica, Loški Potok, Sodražica, Osilnica, Kostel in Kočevje, ki so do leta 2000 spadale pod osrednjeslovensko regijo, so se po sprejeti uredbi priključile dolenjski statistični regiji. Ta se je po priključitvi novih občin preimenovala v jugovzhodno Slovenijo (7). V statistično regijo jugovzhodna Slovenija trenutno spadajo občine Črnomelj, Dolenjske Toplice, Kočevje, Kostel, Loški Potok, Metlika, Mirna, Mirna Peč, Mokronog - Trebelno, Osilnica, Ribnica, Semič, Sodražica, Straža, Šentjernej, Šentrupert, Škocjan, Šmarješke Toplice, Trebnje, Žužemberk ter mestna občina Novo mesto. Med vsemi enaindvajsetimi občinami jugovzhodne Slovenije bi izpostavila občino Ribnica, ki je razmeroma mlada občina. V zadnjih letih drugega tisočletja je dvakrat spremenila svoje meje: leta 1995 se je odcepil Loški Potok, štiri leta kasneje še Sodražica (6). V Tabeli 1 lahko vidimo, v katere regije so zadnjih sedemdeset let uvrščali Ribnico. Zadnja sprememba se je, kot že omenjeno, zgodila leta 2000 z "novo" regionalizacijo, ko se je Ribnica odcepila od osrednje Slovenije in se priključila jugovzhodni Sloveniji.

Tabela 1: Primerjava regionalizacij slovenskega ozemlja – uvrščanje Ribnice v regije.

Regionalizacija	Mezoregija	Makroregija
Melik, 1954-1960	Dolenjsko	Posavska Slovenija
Ilešič, 1957/58	Visoke kraške planote in polja	Kraške pokrajine notranje Slovenije
Gams, 1983	Visoke dinarske planote	Dinarske planote celinske Slovenije
Gams, 1986	Ribniško-Kočevska dolina	Dinarske planote notranje Slovenije
Gams, Kladnik, Orožen-Adamič, 1995	Visoki kras	Dinarski kras celinske Slovenije
Gabrovec, Kladnik, Orožen-Adamič, Pavšek, Perko, Topole, 1995	Ribniško-Kočevsko podolje	Dinarski svet
Plut, 1995	Kočevsko-Ribniška (Kočevsko)	Osrednja Slovenija
"Nova" regionalizacija, 2000	Kočevsko-Ribniška (Kočevsko)	Jugovzhodna Slovenija

Vir: Kladnik (13), Mihelčič (8) po Plut, 1999.

Ribnica s površino 154 km² spada med večje slovenske občine, hkrati pa z nizko poselitvijo – 61 prebivalcev na km² – odstopa od slovenskega povprečja poselitve (6). Poselitev je najgostejša na ravninskih predelih, ob prometnicah (8) in v večjih naseljih. Posledično se na obrobju pojavlja trend zmanjševanja prebivalstva (6). V občini začenja prevladovati staro prebivalstvo, kar prikazuje starostna piramida v obliki žare. Delež starejšega prebivalstva (16%) že presega delež mladih (15,1%). 15% prebivalcev ima visokošolsko izobrazbo prve in druge stopnje, kar je prav tako pod slovenskim povprečjem, ki znaša 18% (6). Ti podatki že predstavljajo nekatere od kazalcev prej omenjenega regionalnega razvoja.

Zaradi zemlje, ki na območju Ribnice ni preveč naklonjena kmetijstvu, dodaten vir zaslužka predstavlja predvsem gozdno bogastvo. Rekli bi lahko, da je suhorobarstvo nekakšen zaščitni znak Ribnice, saj je bila tu obrt zaradi gospodarskih pogojev najbolj razširjena. Z odredbo leta 1492 je cesar Friderik III. takratnim Kranjcem dovolil trgovati z izdelki suhe robe. Prvi sejem suhorobarske obrti je potekal že leta 1539 (9). Suhorobarji so v svoje kraje prinesli novosti in napredek ter s tem zvišali življenjsko raven ne le svojih družin, temveč tudi celotnega kraja (10). Od vseh trgovskih dejavnosti v obdobju med obema vojnama je največji razcvet doživela prav trgovina z lesom (9). Razvoj industrije je v šestdesetih letih 20. stoletja povzročil tako imenovan upad nekdanje množične obrti (6). V sedemdesetih letih so se nato razvili kovinska industrija, industrija stavbenega pohištva, podjetji RIKO in INLES, itd. Prvi zametki industrije so se sicer pojavili že pred 150 leti, ko so v Loškem Potoku postavili prvo parno žago na Slovenskem (12). Suhorobarska obrt pa vendarle ni povsem zamrla. Od leta 1976 ponovno poteka vsakoletni etnološki sejem ribniške suhe robe in lončarstva, rokodelci pa svoje izdelke prodajajo tudi pred trgovskimi centri. »Za ohranitev tradicije suhe robe in večjo prepoznavnost na trgu je suhorobarsko območje leta 2004 celo pridobilo geografsko označbo z imenom "Ribniška suha roba" ter s tem zaščitilo rokodelce in njihove izdelke.« (11). Da znajo v Ribnici izkoristiti gozdno bogastvo potrjuje podatek, da je industrijska predelava lesa še vedno ena od vodilnih nosilk razvoja Ribniške doline (8).

Do začetka 18. stoletja – časa vladanja cesarja Karla VI. – pravih cest na območju Ribnice ni bilo. Bile so le steze, dovolj široke za prehod s konji. Karl je dal zgraditi novo veliko cesto Reka–Trst–Ljubljana (12). Preko glavne tranzitne ceste Ljubljana–Kočevje, danes potekajo glavni tokovi migracij občine Ribnica. Zaradi boljše in hitrejše prometne povezave se največ migrantov na delo odpravlja v Ljubljano in njeno okolico (6). Precej manjši delež zaposlenega prebivalstva migrira v Novo mesto, ki je del iste statistične regije. Za regionalni razvoj je zato pomembno prizadevanje za boljše in hitrejše prometne povezave tudi z ostalimi kraji. Leta 1893 je bila izgrajena železnica Grosuplje–Ribnica–Kočevje, kar je imelo velik gospodarski pomen za Ribnico, saj je železnica pospešila izvoz lesa in lesnih izdelkov. Sprva je bila namenjena tako potniškemu kot tovornemu železniškemu prometu, vendar je od konca šestdesetih let po progi vozil le še tovorni vlak. Od leta 2008 naprej si prizadevajo za ponovno vzpostavitev železniške povezave, vendar s prenovo do danes še niso končali (6).

Kušar ocenjuje, da je eden od pomembnejših razvojnih izzivov jugovzhodne Slovenije in prav tako obalno-kraške ter savinjske regije, področje oskrbe z energijo (5). Občina Ribnica ima zaradi ogromne količine gozdnega bogastva izredno ugodne naravne pogoje za izkoriščanje lesne biomase (6).

ZAKLJUČEK

V Ribnici si na področju regionalnega razvoja prizadevajo predvsem za povečanje kakovosti življenja občanov. Sredstva, ki jih imajo na razpolago, veliko vlagajo v prometno infrastrukturo. Leta 2008 so odprli nov dom za starejše občane, saj se zavedajo pomembnosti problema staranja prebivalstva. K prepoznavnosti kraja prispeva tudi suhorobarstvo. Ker je obrt začela počasi izginjati, so v Ribnici leta 1958 postavili muzej suhe robe in lončarstva. Ta bo ohranil občutek povezanosti s preteklostjo tudi za prihodnje generacije.

VIRI IN LITERATURA

1. Klemenčič, M., 2005. Regija in regionalna struktura Slovenije. V: Mirko Pak. Geografski pogledi na regionalni razvoj (DELA 23). Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 5–58.
2. Vrišer, I., 2002. Uvod v geografijo. 7. natis. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 414 str.
3. Gačnik, A., 2003. Etnologija regionalnega razvoja. V: Aleš Gačnik. Etnologija in regionalni razvoj. Ljubljana, Slovensko etnološko društvo, 22–42.
4. Vrišer, I., 1999. Regionalizacija Slovenije in regionalni razvoj. V: VI. Dnevi Slovenske uprave, Portorož '99 zbornik referatov (separat). Portorož, 253–263.
5. Kušar, S., 2015. Ranljivost na prihodnje razvojne izzive – poskus primerjalne analize razvojnih regij v Sloveniji. V: Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat, Nika Razpotnik Visković. Globalni izzivi in regionalni razvoj. Ljubljana, ZRC SAZU, 21–29.
6. Prelesnik, N., 2015. Ocena trajnostnega razvoja občine Ribnica v primerjavi s Slovenijo. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 79 str.
7. Pojasnila o teritorialnih spremembah statističnih regij. Statistični urad RS. 2017. URL: <http://www.stat.si/dokument/8484/Spremembe-statisticnih-regij.pdf> (Citirano 12. 4. 2017).
8. Mihelčič, N., 2007. Geografija Ribnice. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo, 118 str.
9. Gradišnik, M., 2010. Ribniške gase in mlake. URL: <http://dlib.si/results/?euapi=1&query='keywords%3dribni%C5%A1ke+gase'&pageSize=25> (citirano 20. 3. 2017).
10. Porenta, T., 2014. URL: <http://dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-CHCKWUY6/?euapi=1&query=%27keywords%3dtita+porenta%27&pageSize=25> (citirano 20. 3. 2017).
11. 11. V prestolnico suhe robe. Primorske novice. 2014. URL: <http://www.primorske.si/Plus/Na-potep/V-prestolnico-suhe-robe-> (citirano 12. 4. 2017).
12. Ribnica skozi stoletja. 1982. Drago Zdunič. Skupščina občine Ribnica in založba Spektar Zagreb, 160 str.
13. Kladnik, D., 1996. URL: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-QQGP16SU> (citirano 14. 5. 2017).

SOCIALNO-EKONOMSKA FUNKCIJA ZELENE INFRASTRUKTURE

Ženja Brezovar

zenja.brezovar@gmail.com

Stanka Lapanja

stanka.lapanja@gmail.com

Aljaž Golob

golob.aljaz@gmail.com

Urban Križaj

urban.krizaj@gmail.com

Kaja Križaj

krizaj.kaja@gmail.com

Blaž Kralj

kralj94@hotmail.com

Peter Novak

peter.lendava@gmail.com

Dr. Simon Kušar

simon.kusar@ff.uni-lj.si

IZVLEČEK

V članku je predstavljena socialno-ekonomska funkcija zelene infrastrukture. Socialna funkcija se nanaša na higiensko-zdravstvene, rekreacijske in estetske vidike, medtem ko ekonomska vrednost izhaja iz ekonomskega vrednotenja raznolike palete funkcij, ki jo ima zelena infrastruktura.

Ključne besede: regionalno planiranje, zelena infrastruktura, socialno-ekonomska funkcija

UVOD

Zelena infrastruktura je v dokumentih Evropske komisije opredeljena kot strateško načrtovano omrežje visokokakovostnih naravnih in polnaravnih območij in drugih elementov okolja, ki so načrtovani tako, da zagotavljajo širok spekter ekosistemskih storitev na podeželju in v urbanih območjih (2). Zelena infrastruktura zajema večja ali manjša strnjena zavarovana območja, gozdove in ekstenzivno obdelana kmetijska zemljišča ter povezave med njimi, kot so rečni koridorji in zeleni pasovi (9).

Koncept zelene infrastrukture vsebinsko ni enotno opredeljen, težave se pojavljajo tudi z razumevanjem razsežnosti zelene infrastrukture na različnih prostorskih ravneh. Kljub temu zelena infrastruktura postaja pomembna raziskovalna tema (3), ima pa tudi čedalje pomembnejšo vlogo pri načrtovanju trajnostnega (regionalnega) razvoja (7).

Čeprav so pri obravnavi zelene infrastrukture v ospredju ekosistemske funkcije, se zelena infrastruktura čedalje bolj pogosto vrednoti tudi skozi socialne in ekonomske kategorije. V članku sta predstavljeni socialna in ekonomska vloga zelene infrastrukture predvsem v urbanih območjih.

SOCIALNA FUNKCIJA ZELENE INFRASTRUKTURE

Socialna funkcija zelene infrastrukture zajema higiensko-zdravstveno, rekreacijsko in estetsko funkcijo (5).

Zelena infrastruktura je prostor, kjer je hrup manjši kot v preostalih delih mesta, hkrati je kakovost zraka tu nekoliko boljša. Ljudje zelene površine obiskujejo z namenom, da bi se odpočili in sprostili. Znanstveno je tudi dokazano, da med zelenimi površinami in zdravjem ljudi obstaja pozitivna korelacija. Tako je na primer pogostost psihičnih bolezni pri ljudeh, ki obiskujejo zelene površine, manjša, prav tako je med njimi manj bolezni srca in ožilja, dihalnih bolezni, diabetesa in prekomerne teže (8).

Zelena infrastruktura ima velik vpliv na lokalno podnebje, saj zelene površine blažijo meteorološke ekstreme, predvsem temperaturne, spreminjajo smer vetra, ugodno vplivajo na vlago v zraku, z vezanjem delcev v zraku pa omogočajo njegovo filtracijo in boljšo kakovost.

Preglednica 1: Zelena infrastruktura je izrazito večfunkcijska (10).

Ekološka	biotska pestrost, ekološki koridorji	ZELENA INFRASTRUKTURA
Okoljska	ohranjanje vodnih virov, varstvo pred erozijo	
Klimatska	blaženje temperaturnih ekstremov, zmanjševanje nevarnosti poplav	
Socialna	ustvarjanje delovnih mest, pozitiven učinek na zdravje, privlačnejša in zelena mesta	
Kulturna	varstvo zgodovinskih in kulturnih virov, identitete in prepoznavnosti	
Strukturna	orientacija v prostoru, ustvarjanje identitete	
Gospodarska	raba naravnih virov	

Zelene površine z urejenimi trim stezami ter stezami za tek, igrišči, poligoni, kolesarskimi in sprehajalnimi potmi nudijo številne možnosti preživljanja prostega časa in rekreacije. Urejena rekreacijska infrastruktura na teh površinah ljudem omogoča sprostitev in zdrav način življenja.

Poleg zgoraj omenjenih vplivov imajo zelene površine vpliv tudi na videz mestnega in podeželskega prostora. Zaradi zelene infrastrukture je videz pokrajine privlačnejši, zato se številna mesta za takšno ureditev odločajo načrtno. Elementi zelene infrastrukture s svojo prisotnostjo oblikujejo sliko mesta in postanejo njegova značilnost. Tako se prebivalci lahko z njimi tudi identificirajo. Zeleni pasovi, na primer drevoredi, lahko v mestu vizualno prikrijejo »nezaželene« elemente, kot so manj privlačna industrijska območja ali drugi na pogled nepriljubljeni objekti. Tudi manjše zelene površine so v mestih zelo zaželene, saj naredijo bivanje bolj prijetno in jih je zato nujno treba vključiti v mestni prostor.

Socialne funkcije botaničnega vrta Labuan

Botanični vrt Labuan je najpomembnejši element zelene infrastrukture v mestu Labuan v Maleziji (86.908 prebivalcev leta 2010). Gospodarsko strukturo mesta zaznamujejo poslovne storitve, mednarodne finančne dejavnosti ter črpanje nafte in zemeljskega plina. Botanični vrt je bil oblikovan leta 1852, njegova površina znaša 50 arov. Nahaja se v neposredni bližini stanovanjske soseske, zato privablja ljudi različnih starostnih skupin. Njegova naloga je bila ustvariti ravnotežje med naravo in človekovimi dejavnostmi. Danes služi predvsem kot območje rekreacije, vključuje pa tudi arboretum in raziskovalni center. V vrtu se nahajajo tudi jezero in ribniki, ki služijo kot območje vodnih aktivnosti in ribolova, številne sprehajalne, kolesarske in tekaške poti, klopi ter območje, namenjeno vadbi tai chija. Del vrta je s tobogani in gugalnicami namenjen najmlajšim (7).

Slika 1: Del botaničnega vrta je namenjen najmlajšim (6). Slika 1: Del botaničnega vrta je namenjen najmlajšim (6).

EKONOMSKA VREDNOST ZELENE INFRASTRUKTURE

Ekonomski funkcija zelene infrastrukture se analizira skozi finančno vrednotenje ekosistemskih storitev, ki jih ta ponuja.

Ekonomsko vrednost je mogoče ocenjevati v primeru blaženja vročinskih valov ali pa kot protipoplavni ukrep, ki ščiti pozidana območja v mestih. Zelena infrastruktura tako prepreči ali vsaj zmanjša negativne vplive tovrstnih pojavov, s čimer se zmanjšajo stroški, ki bi jih sicer morali plačati za sanacijo nastale škode. Kljub temu pa je pri preprečevanju posledic nepredvidljivih vremenskih pojavov prispevek zelene infrastrukture težko ovrednotiti. Zato je eno izmed glavnih ekonomskih vprašanj, kako oceniti potencialno škodo in do katere točke se vlaganje v varovalno vlogo zelene infrastrukture splača.

Vlaganje v zeleno infrastrukturo je z ekonomskega vidika vprašljivo, saj zelena infrastruktura ne zagotavlja neposrednega dobička. Potrebna vlaganja v zeleno infrastrukturo so namreč sorazmerno velika, vložena sredstva pa se neposredno ne oplemenitijo. V zeleno infrastrukturo naj bi se splačalo vlagati v primeru, ko je investicija manjša od vrednosti potencialne škode. Če pa bi pri vrednotenju ekonomske vrednosti zelene infrastrukture upoštevali tudi ostale ekosistemske storitve, bi se lahko tehtnica premaknila v korist zelene infrastrukture (1).

Zelena infrastruktura ima poleg varovalne vloge še vrsto drugih posrednih pozitivnih vplivov na gospodarstvo. Pripomore namreč k izboljšanju bivalnega okolja, kar pozitivno vpliva na počutje in zdravje okoliškega prebivalstva. Kakovostno okolje zmanjšuje obolevnost za mnogimi boleznimi, ki jih povzročajo onesnažen zrak, onesnažena prst, hrup in stres. To pomeni zmanjšanje izdatkov javne porabe za zdravstvo, poleg tega pa se zmanjša tudi število bolniških odsotnosti in poveča delovna storilnost.

Izračun ekonomske vrednosti zelene infrastrukture je bil pripravljen za mesto Roanoke v Virginiji, Združene države Amerike (4). Pri izračunu primerjajo pozidane in nepozidane površine ter njihove ekosistemske funkcije, prednosti in prihranke zaradi prisotnosti zelene infrastrukture. Rezultati so pokazali, da je število dreves in njihova pokrovnost večja na stanovanjskih (32,3 km²; 290,3 dreves/ha) kot na nepozidanih zemljiščih (30,6 km²; 63,4 dreves/ha).

V Roanoku so največje koristi in vrednost zelene infrastrukture ocenili na področju samočistilnih sposobnosti zraka. Odstranitev vseh zračnih onesnaževal (CO, NO₂, O₃, PM₁₀ in SO₂) s pomočjo dreves na nepozidanih površinah vsako leto znaša 83 t (0,02 t/ha), kar prinese 916.000 USD (220,72 USD/ha) prihranka pri zunanjih stroških, povezanih z onesnaževali, medtem ko na območjih enodružinskih hiš, kjer je gostota dreves še večja kot na nepozidanih površinah, ta letno odstranijo 211 t (0,03 t/ha) onesnaževal, kar znese 5,550.000 USD (789 USD/ha) prihranka (4).

Na urbanih nepozidanih zemljiščih Roanoka drevesa skladiščijo približno 2090 bruto ton ogljika na leto oziroma 164.000 USD. Neto skladiščenje (obračunavanje izgub z sproščanjem ogljikovega dioksida skozi dihanje drevesa) je ocenjeno na okoli 1960 ton letno. Bruto skladiščenje dreves na stanovanjskih zemljiščih znaša približno 13.600 ton ogljika na leto in s tem povezane vrednosti 1,1 milijona USD. Neto skladiščenje ogljika pa znaša okoli 9530 ton letno. Drevesa na nepozidanih površinah naj bi skladiščila skoraj tolikšno količino ogljika kot v stanovanjskih območjih. Drevesa na urbanih nezazidanih zemljiščih v Roanoku skladiščijo 97.500 ton ogljika (29.400 kg/ha), kar ustreza vrednosti 7.650.000 USD (22.932 USD/ha).

Na podlagi stroškov v celotni zvezni državi Virginija drevesa na nepozidanih zemljiščih zmanjšajo porabo energije stanovanjskih stavb za približno 211.000 USD letno in zmanjšujejo količino ogljika, ki bi se sicer sprostil ob uporabi fosilnih goriv v elektrarnah, za 358 ton. Tako je letno privarčevanih 28.103 USD. Drevesa na pozidanih zemljiščih zmanjšujejo stroške za porabljeno energijo za 497.000 USD, emisije ogljika pa so zmanjšane za 814 ton, kar pomeni prihranek 63.899 USD (4).

ZAKLJUČEK

Zelena infrastruktura ima številne funkcije. V članku so analizirane socialne funkcije in ekonomski vidik zelene infrastrukture v mestih. Prisotnost kakovostne zelene infrastrukture ima velik vpliv na okolje, gospodarstvo, zdravje in počutje posameznikov. Zato je pomembno, da se njen razvoj čim bolj spodbuja in podpira. Razvoj zelene infrastrukture lahko postane orodje na poti k trajnostnemu razvoju.

Opomba

Članek je nastal na osnovi pisne naloge, ki je bila pripravljena v okviru seminarja pri predmetu GE1 Regionalno planiranje v študijskem letu 2016/2017.

VIRI IN LITERATURA:

1. Baumgartner, S., Strunz S., 2014. The Economic insurance Value od Ecosystem resilience. *Ecological Economics*, 101, str. 21–32.
2. URL:<http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.unilj.si/science/article/pii/S0921800914000597> (Citirano 9. 1. 2017).
3. Building a green infrastructure for Europe.
4. URL: http://ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/docs/green_infrastructure_broc.pdf (Citirano 16. 5. 2017).
5. ESPON: Green infrastructure and ecosaystem services. Call for Tender for Applied REsearch. URL: https://www.espon.eu/main/Menu_Calls/Menu_Tenders/Menu_PreviousCalls/ (Citirano 16. 5. 2017).
6. Kim G., Miller P., Nowak D., 2016. The Value of Green Infrastructure on Vacant and Residential Land in Roanoke, Virginia. *Sustainability* 2016, 8, 296. 15 str. URL: <http://www.mdpi.com/2071-1050/8/4/296> (Citirano 17. 11. 2016).
7. Krušec, T., 2010. Socialne in ekološke funkcije gozdnih površin na Jarškem in Tomačevsem produ. Diplomsko delo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire, 49 str.
8. Labuan Botanic Garden.
9. URL: <http://labuan.attractionsinmalaysia.com/img/photoState/labuan/LabuanBotanicalGarden/3.jpg> (Citirano 16. 5. 2017).
10. Nazir Mat, N. N., Othman, N., Nawawi, A., H., 2014. Green Infrastructure and its Roles in Enhancing Quality of Life. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 153, str. 384–394. URL: <http://www.sciencedirect.com> (Citirano 21. 11. 2016).
11. Vujčić, M., Tomicevič-Dubjević, J., Tomičevoć-Gavrilović, D., 2016. The socioeconomic and health effects of green infrastructure on the Vracar municipality, city of Belgrade. *Agriculture & Forestry / Poljoprivreda i Sumarstvo*, 62,3, str. 165–174. URL: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=6f8876c2-a83e-4af2-ab1b-65b790c266a3%40sessionmgr4007&vid=0&hid=4211&bdata=Jmxhbm9c2wmc2l0ZT1lZHMtbGl2ZS5zY29wZT1zaXRI#AN=118843155&db=a9h> (Citirano 21. 11. 2016).
12. Zelena infrastruktura.
13. URL: http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/green_infra/sl.pdf (Citirano 16. 5. 2017).
14. Zelena infrastruktura – Strokovna podpora fokusnim skupinam v sklopu priprave Strategije prostorskega razvoja Slovenije 2050. URL:
15. http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/podrocja/prostorski_razvoj/13dec16_zelena_infrastruktura.pdf (Citirano 17. 5. 2017).

TERENSKÉ PRIGODE – POPIS FUNKCIONALNO DEGRADIRANIH OBMOČIJ

Špela Berlot, diplomirana geografinja

berlot.spela@gmail.com

Luka Verlič, magister geografije

luka.verlic@gmail.com

V raziskovalni projekt »Celovita metodologija za popis in analizo degradiranih območij, izvedba pilotnega popisa in vzpostavitev ažurnega registra«, ki ga sofinancirata MGRT in Agencija za raziskovalno dejavnost Slovenije, vodi dr. Barbara Lampič s Filozofske fakultete, soizvajata pa tudi Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo ter Geodetski inštitut Slovenije, smo popisovalci vstopili spomladi 2016. Naša naloga je bila popis funkcionalno degradiranih območij v posamičnih statističnih regijah. V okviru kabinetnega dela priprav smo se spoznali z metodologijo, primeri s terena, postopkom zajema podatkov, za bolj večše popisovanje na terenu pa smo izvedli tudi skupinski pilotni popis v Mestni občini Kranj.

Popisovali smo t. i. **funkcionalno degradirana območja**, ki smo jih prepoznali na podlagi kriterijev, med katerimi je bil osnovni in najbolj pomemben **stopnja opuščenosti**. Drugi kriterij je bil **stopnja vzdrževanosti**: slabo vzdrževan objekt skoraj vedno nakazuje stopnjo funkcionalne degradacije, vendar to ni nujni pogoj. Pomemben kriterij je predstavljala tudi **velikost območja**. Omejili smo se namreč na območja, večja od 0,5 ha oz. 0,2 ha v mestnih naseljih. S pomočjo teh kriterijev smo iz obravnave izločili številne posamezne opuščene hiše, domačije, slabe odseke cest ter ostala manjša območja, ki so zaradi svoje velikosti manj pomembna za regionalno in prostorsko načrtovanje.

Za posebne primere in za namen pridobivanja dodatnih informacij o funkcionalno degradiranih območjih smo upoštevali tudi kriterije **socialne in okoljske degradacije** ter kriterij **časa opuščenosti** za posebne primere območij z začasno rabo. Gre za kriterije, ki jih zelo težko opredeliti objektivno in kvantitativno, zato so bili ti podatki zgolj dopolnilo.

Raznolikost Slovenije in posameznih občin se je glede na kriterije odražala tudi v velikem številu popisanih tipov funkcionalno degradiranih območij (FDO). Popisani so bili tipi FDO kmetijskih dejavnosti (zapuščene kmetije), javnih storitev, storitvenih dejavnosti (pogoste opuščene trgovine/veleblagovnice), turistična in športnorekreacijska območja (pogosti opuščeni hoteli, še posebej na Gorenjskem). Najbolj tipična so bila FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti ter pridobivanja mineralnih surovin, saj je bilo ugotovljeno izredno veliko število opuščenih kamnolomov/peskokopov in gramoznic v Sloveniji. V popisu so upoštevani tudi FDO obrambe, zaščite in reševanja (pogoste opuščene vojašnice), FDO infrastrukture (opuščene železnice/postaje, žičnice) ter FDO površin za bivanje, mestnih in vaških jeder ter zelenih površin.

Baza zbranih podatkov se nahaja na spletnem naslovu <http://crp.gis.si/>.

Postopek zajema funkcionalno degradiranih območij je razdeljen na 5 delov:

- Nabor potencialnih degradiranih območij – Pregledali smo ortofoto posnetke občin, obstoječi popis, občinske prostorske načrte in druge grafične podlage. V času popisa smo dobili boljši občutek za zaznavo potencialnih degradiranih območij, s pomočjo spletnih orodij.
- Komunikacija z občino – Vzpostavili smo kontakt z vodjami oddelkov za prostor na občinah oz. drugimi primernimi sogovorniki. Zaradi že omenjenih različnih pojmovanj

Slika 1: IDEAL – komercialni center v centru Ribnice. Nekoč sanje potrošnika, danes FDO (foto: Špela Berlot).

Slika 2: Pazi, pločnik, otroci na cesti. FDO LIK 2 občina Kočevje. Infrastruktura je, uporabnikov pa ni (foto: Špela Berlot).

degradiranih območij je bilo precej časa namenjenega usklajevanju terminologije. Po prvih terminoloških zagatah je sledil dogovor za obisk občine in zaveza, da se bodo pripravili na sestanek.

- Obisk občine – April, maj in junij 2016 so bili zelo intenzivni. Poskušali smo organizirati več sestankov v enem dnevu. Pogosto smo optimizacijo časa in stroškov obžalovali, saj je bilo informacij pogosto preprosto preveč. Preko razgovorov smo poskušali pridobiti čim več informacij o posameznem območju – lastništvo, zelo pomembni načrti razvoja, zgodbe posameznih območij in njihova ozadja. Pridobili smo tudi grafične podloge za zajem območja na terenu.
- Terenski del – Po razgovorih na občini smo se odpravili na teren, kar je bil svojevrsten izziv.
- Obdelava podatkov – Vnos pridobljenih podatkov v aplikacijo in ArcGIS – priprava shp-ja posameznega območja, obdelava fotografij.

Namen članka ni zgolj opis dela v tovrstnih projektih, temveč popularizacija terena kot primarne dejavnosti, ki jo geografi obvladamo. Zato nekaj pravil, nasvetov in prigod s terena:

1. Občinske stavbe imajo pred poslopjem vedno slovensko, občinsko in evropsko zastavo – zato pozabi na Googlemaps, išči zastave!
2. Priporočam, da se pred sestankom na občini izogneš kavici, saj jo bodo gostoljubno postregli tvoji gostitelji (tudi na Gorenjskem).
3. Na občini bodi pripravljen na vse vrste uslužbencev – od takšnih, ki te bodo sprejeli z odprtimi rokami in zasuli s »plazom« koristnih informacij, do takih, sicer redkih, ki jim zemljepisno in splošno poznavanje domače občine na žalost predstavlja težavo.
4. Še pred sestankom si kupi malico, ki te bo čakala, ko boš prišel z občine.
5. Na teren povabi prijatelje, sestro, babico ... Družba je vedno dobrodošla, razbremeniti se navigacijski

Slika 3: Misleč, da boš našel degradirano območje – vendar je kmetija ponovno aktivirana (Mokronog) (foto: Špela Berlot).

del – pot je tako veliko bolj zabavna.

6. Obiski vaških gostiln so nujni, saj tam pridobiš veliko informacij, poleg tega ti zaigrajo na harmoniko in postrežejo z lokalnimi dobrotami.
7. Nujna oprema: polnilec za telefon, rezervna baterija za fotoaparata, flomaster, trda podlaga.
8. Kljub dobri opremljenosti obisk terena opravi diskretno. Očitno fotografiranje in hoja naokoli s pisalom in mapo vzbujata pozornost, lahko dajeta napačen vtis in ustvarita morebiten odpor sogovornikov. Najprimernejše je »igranje« naključnega mimoidočega, ki se zanima za lokacijo iz radovednosti. Po nekaj izmenjanih prijaznih besedah dejstvo, da si uradni popisovalec, željan številnih informacij in fotografij, skoraj nikoli ne predstavlja problema. Pojasnjevanje ali celo pregovarjanje z lastniki/mimoidočimi pa je izguba dragocene energije in časa.
9. Izpolnjevanje popisnih listov/anket itd. opravi na samem v avtu, bližnji gostilni ali na samotni lokaciji, ne pred sogovorniki.
10. Uporaba lastnega narečja ne glede na lokacijo terena je pri pogovorih s sogovorniki vsekakor dobrodošla, saj odpre marsikatera vrata. Geografsko nevtralna pravilna slovenščina naj se uporablja le v primeru nerazumevanja, na vsak način pa se izogibaj imitaciji lokalnega narečja.
11. Upoštevaj navodila lokalnega prebivalstva in se izogibaj določenim območjem – domačini že vedo, zakaj tam ni varno.
12. Na podeželju so cene nižje (npr. frizer, sadike, gnojilo, domače olje, med, kavica).
13. Teren izkoristi za ogled lokalnih zanimivosti – izvirov, slapov, gradov.
14. Številni obiski in izkušnje s terena so koristni za lažje ocenjevanje (t. i. augenmass) in prostorsko predstavo: sicer abstraktni hektari, ari in kvadratni kilometri postanejo dolgoročno jasni in predstavljeni v prostoru tudi za popisovalce iz mestnih območij, kar je življenjsko uporabna veščina.

Slika 4: Gostilna v Šmarjeti. Priporočam obisk, saj boste dobili vpogled v uspešno zgodbo gostilne iz 90. let in njihov žalosten propad, »razvoj« vasice in nemoč nekoč podjetnih ljudi (foto: Špela Berlot).

Slika 5: Pazi, tu straživa midva – pasja dvojčka. Občina Ribnica (foto: Špela Berlot).

»Opravila sem popis v jugovzhodni statistični regiji, saj ima babica vikend v Gorenjih Sušicah pri Dolenjskih Toplicah. Zato sem nekajkrat prespala kar tam in si tako skrajšala potovalne poti. Pravzaprav sem babico povabila, ali bi z mano opravila teren – ker imam »mlado« babi, ki je po duši raziskovalka in »zemljepisarka«, je bila takoj za. Izkazalo se je, da babice z »lokalci« zelo hitro vzpostavijo kontakte in pridobijo dodatne informacije o območjih, najhitrejši poti in najboljši kavi v vasi.« **Špela**

»Sam sem moral popisati območja v občinah gorenjske in goriške statistične regije. Kljub poznavanju, papirnati in elektronski obliki kart občin je bilo iskanje posameznih območij na terenu občasno težko in dolgotrajno. Obračanje in iskanje tiste prave ozke ceste/poti je bilo na nekaterih hribovitih in redko poseljenih občinah zato pogost pojav. A zanimivi, zame na novo odkriti pogledi, kotički in kraji, kdaj presenetljivo tudi v lastni regiji in občini, ter občutek nepričakovanega raziskovanja v koncih, ki naj bi jih že v celoti poznal, so bili tega vredni. Še bolj pa je za geografa pomembno pridobljeno poznavanje in ideje za izlete – če te kotičke le zopet najdem ...« **Luka**

patriotsko obarvana, saj je vključevala veliko švicarskih simbolov.

Naslednje jutro smo se s kolesi odpravile do Alpskega muzeja, kjer smo si poleg stalne razstave o življenju v Alpah ogledale tudi razstavo o alpski hrani (ang. Wild Food). V popoldanskem času smo prekolesarile dobršen del Berna (alternativne četrti, univerzitetne kvarte in Rose Garden, od koder se razprostira lep razgled na mesto in ki nama je najbolj ostal v spominu). Pri Meret smo pripravili tradicionalno švicarsko večerjo – raclette, to je topljeni sir. Pridružili so se nam še drugi geografi iz Berna in Liechtensteina. Ta večer sva spoznali tudi bernsko nočno življenje, čemur je sledila prva učna ura slovenskega jezika.

Slika 3: Stari del mesta ob reki Aare (foto: Veronika Strmšek, 2016).

Tretji dan smo pričele z obilnim zajtrkom pri Anne, in sicer v stari meščanski hiši v centru Berna. Nato smo obiskale galerijo oziroma Centrom Paula Kleeja, kjer je Meret opravljala študentsko delo. Pozno popoldan smo se peš odpravile na Gurten, hrib nad Bernom (860 m), kjer Bernčani radi preživljajo svoj prosti čas in se družijo na piknikih. Vsako leto julija na njem poteka glasbeni festival Gurtenfestival, na katerem se predstavijo različne glasbene zvrsti. Z vrha je lep razgled na mesto, vendar je bilo tisti dan megleno, kar pa je našemu pikniku ob tabornem ognju prineslo prav poseben čar. V dolino smo se vrnile z vzpenjačo.

Zadnji dan se nam je na izletu pridružil še Walter. Zjutraj smo se z vlakom odpravili do Interlakna, znanega počitniškega letovišča, ki je ime dobil po svoji legi med dvema jezeroma. Tam smo prestopili na avtobus in se odpeljali do vasice Iseltwald, ki leži na polotoku in je priljubljena destinacija za popotnike in smučarje. Od tam naprej smo pot nadaljevali po prijetni pešpoti ob obali jezera Brienz. Jutro je bilo megleno, vendar smo bili kasneje nagrajani s čudovitim pogledom na gore in smaragdno modro jezero. Na poti smo si privoščili tudi okusno malico z lepim razgledom na okoliško pokrajino. Nato se z avtobusom odpeljali do kraja Brienz, po

katerem je jezero dobilo ime, in počakali na vlak za jezero Thun. Tam smo se vkrcali na ladjico, ki nas je odpeljala do Spieza. Med vožnjo smo si privoščili pijačo in občudovali gore. Sledil je ogled majhnega mesteca, ki je poznano po zdraviliškemu turizmu in športnih dejavnostih. Obe jezera, Thun in Brienz, sta bili nekoč povezani, skupaj sta se imenovali Wendelsee, danes pa jezero Brienz leži 7 m višje. Nato smo se odpeljali do Janine na večerjo, kmalu pa sva se morali posloviti in se hitro odpraviti na vlak za Slovenijo.

2. del – Ljubljana, Slovenija

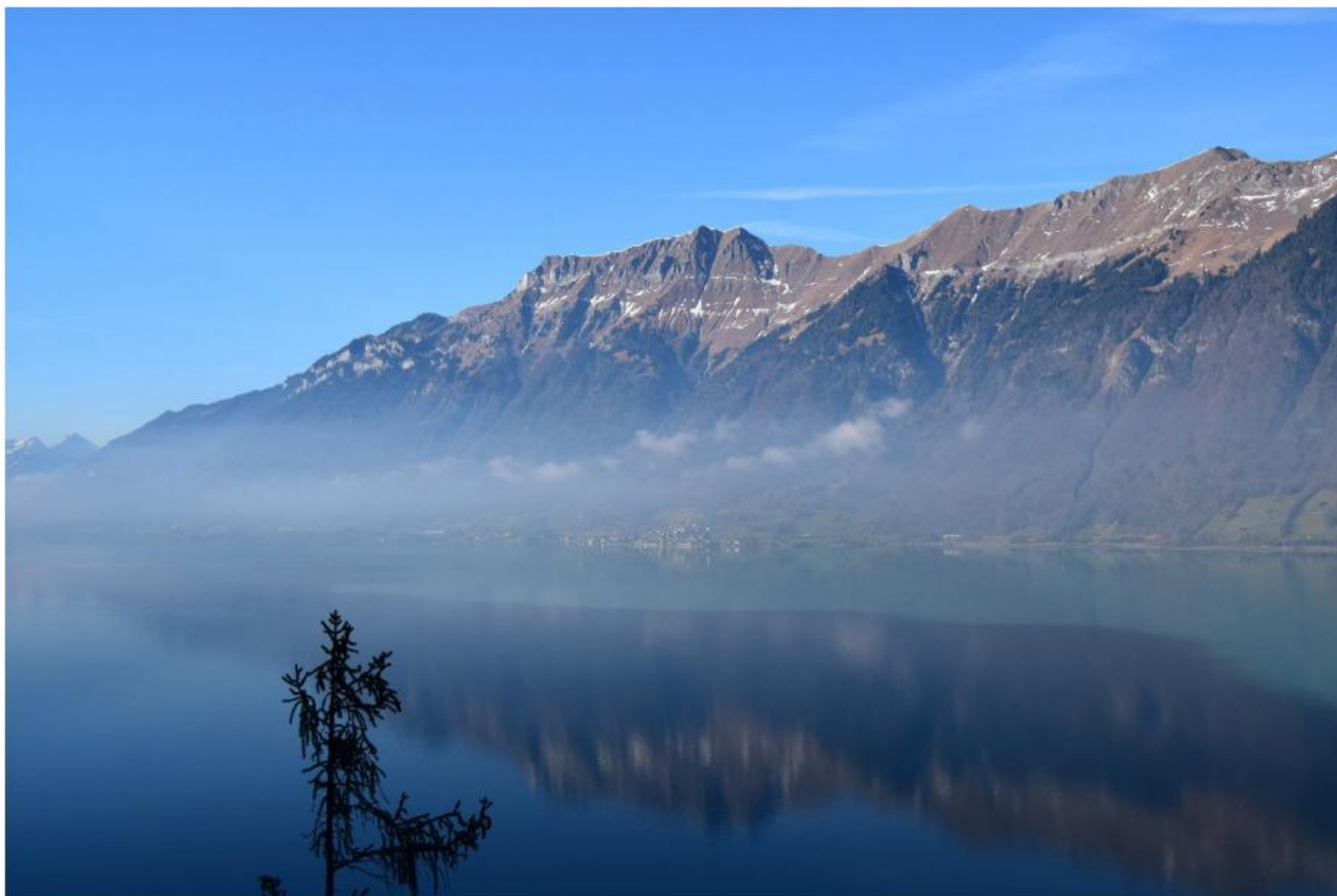
Geografinje z Univerze v Bernu so z avtobusom prispele v Ljubljano v soboto v času kosila. V Slovenijo so sicer pripotovale že dan prej, saj so želele obiskati še slovenske

Slika 4: Piknik na Gurtnu (foto: Veronika Strmšek, 2016).

gore in so tako prespale v koči na Krnici. Po kosilu smo jih odpeljale na ogled starega dela Ljubljane. Ogledale smo si Prešernov trg, Tromostovje, tržnico, stolnico in mestno hišo ter se sprehodile ob Ljubljanici. Na večerjo smo se vrnile domov, nato pa smo se ponovno odpravile v mesto na Nebotičnik in obisk božičnih stojnic ob Ljubljani ter seveda obvezno še na »kuhančka«, čemur je sledilo spoznavanje ljubljanskega nočnega življenja.

V nedeljo dopoldan smo se odpravile na izlet proti Dolenjski. Najprej smo se pridružile vodenemu ogledu Županove jame pri Grosuplju. V muzeju na prostem v Deželi kozolcev v Šentrupertu sva jim predstavile te za Slovenijo značilne stavbe. Sledilo je tradicionalno slovensko kosilo pri Sari v Trebnjem in nato pot v Suho krajino, do bližnjega Žužemberka, kjer smo si ogledali lehnjakove slapove na Krki in grad. Nad prikupnostjo Žužemberka so bile gostje navdušene, zato so obljubile, da se poleti vrnejo. Za konec izleta na Dolenjsko smo se odpravile še v vinorodno gorico Lisec, kjer smo v zidnici pripravili pravo dolenjsko izkušnjo z degustacijo vina in pokušino potice. Želeli sva jim pokazati tudi slovenski študentski dom, zato smo se na poti domov ustavile na obisku pri Veroniki.

Slika 5: Pogled na gore nad jezerom Brienz (foto: Veronika Strmšek, 2016).

Tretji dan smo namenile proti Primorski. Pot nas je najprej vodila na Kras, in sicer v eno izmed najstarejših kraških vasic – Štanjel. Čez Kras smo se zapeljale do obale. Malico smo si privoščile ob Strunjanskem klifu. Kologice iz švicarske entitete so si v Fiesi zaželele decembrskega kopanja v morju. Po kopanju smo se sprehodile po poti do Pirana, kjer smo se povzpele na obzidje, sončni zahod pa pričakale pri piranski cerkvi. Ogledu Pirana je sledilo še druženje v kavarni in nato sprehod v mesečini nazaj v Fieso. Ker nas je že preganjala lakota, smo si v Izoli pred odhodom v Ljubljano privoščile večerjo. Zadnji skupni večer smo ponovno preživele v centru Ljubljane.

Ker kot turist ne moreš oditi iz Ljubljane, ne da bi se povzpel na Ljubljanski grad, smo zadnje jutro namenile obisku te znamenitosti. Na sprehodu se nam je pridružila še naša geografinja Tjaša, ki je Švicarke prehodno poznala s kongresa. Sledilo je slovo – »Bis bald!« ali po naše »Do naslednjič!«

Veronika Strmšek, Sara Uhan
challenger.ca@gmail.com
iuhan.sara@gmail.com

NBRC 2017 – Možnosti perifernih območij

Slika 1: Udeleženci kongresa (Foto: Sanna Kujala).

Kdaj: **7. 5.–14. 5. 2017**

Kje: **Kuusamo, Finska**

Kdo: **Monika Gričnik, Valentina Vrhovec, Jasna Sitar**

Organizator: **EGEA Oulu in EGEA Turku**

Savna, Minttu, sneg, severni jeleni ... Verjetno ste že uganili, kje je potekal letošnji severno-baltski regionalni kongres: visoko na severu v nacionalnem parku Oulanka, natančneje na $66^{\circ}22'12,43''$ severne geografske širine, kar je pomenilo tudi dolg dan, saj smo spat tudi sredi noči odhajali v mraku. Raziskovalni center Oulanka, kjer je bilo nameščenih približno 60 udeležencev in organizatorjev kongresa, že spada v regijo Laponske in hkrati tudi v širše območje mesta Kuusamo, ki je v Sloveniji poznano predvsem po smučarskih skokih. Območje nacionalnega parka je dober primer značilne severne finske pokrajine. Od blizu smo lahko videli severne jelene, sklepajoč po svežih sledih pa se je v okolici vseskozi sprehajal medved. Da je glavni gradbeni material na Finskem les, so pričale tudi lesene hiše na celotnem območju Kuusama.

NAJPREJ V PRESTOLNICO

Iz ljubljanske entitete smo se na Finsko odpravile tri geografinke. Odločile smo se, da svoje potovanje še malo podaljšamo, zato smo se prijavile tudi na predhodni dogodek, organiziran s strani EGEA Helsinki. Organizatorji so pripravili pester program, ki je vključeval

ogled mesta Helsinki, sprehod po otoku Seurasaari, ki je pravzaprav muzej finske dediščine na prostem, ter peko klobas ob tabornem ognju, v okviru katere smo se posladkali tudi z značilnimi finskimi dobrotami,

Slika2: Lokacija kongresa v nacionalnem parku Oulanka, območje Kuusama (Vir: Ruka.fi).

kot so cimetovi polžki in borovničeve pite z vaniljinim prelivom. Očarane smo bile zaradi povsem drugačnega videza plaž, ki jih tvorijo predvsem magmatske kamnine, ter pestrega obvodnega življenja, predvsem neustrašnih labodov, rac in galebov. Zvečer smo se odpravili na nočni avtobus proti 600 km oddaljenemu mestu Oulu; vožnja je trajala približno osem ur. Zjutraj smo se pred uradno registracijo na fakulteti v Ouluju še sprehodili po mestu in si ogledali največje znamenitosti. Mesto Oulu ima 198,804 prebivalcev in je tako peto največje mesto na Finskem. Zaradi visoke severne lege je tudi turistično privlačno. Sprehodile smo se do letovišča na obrobju mesta, kjer smo imele priložnost videti povsem zamrznjeno morsko obalo.

Slika 3: Zamrznjena plaža na robu mesta Oulu (Foto: Jasna Sitar).

FINNISH YOURSELF

Otvoritev kongresa je potekala na geografskem oddelku univerze v Ouluju. Poleg uvodnih besed glavne koordinatorke in predstavnice severno-baltiške regije smo bili deležni tudi zanimivih predavanj na temo kongresa: možnosti perifernih območij. Ta so nam dala izhodiščna razmišljanja in ideje, ki smo jih nato izpopolnili na delavnicah preko tedna. Tematike so bile sicer različne in so pokrivalo različna področja; tako smo se udeleženci na delavnicah ukvarjali s problematiko rudarjenja in njegovega vpliva na okolje, trženja lokalnih produktov ter integriranega javnega prometa na podeželju, zasnovali smo turistično pot v nacionalnem parku in s kartiranjem okoliša vnesli nove sloje v sistem VGI (Volunteered Geographic Information). Širši okoliš nacionalnega parka smo spoznali na ekskurzijah, ki pa so bile na žalost zaradi velike količine snega (okoli 0,5 m) zelo omejene. Imeli smo namreč veliko srečo, saj smo bili deležni ene najhladnejših pomladi v zadnjih letih na Finskem. Kljub vsemu smo imeli priložnost videti manjši del prelepega nacionalnega parka Oulanka. Udeleženci najdaljše ekskurzije so se odpravili na pot, imenovano "Pieni Karhunkierros", ki je najbolj poznan finski dnevni pohod, druga skupina si je ogledala prelep kanjon v kraju Ristikallio, tretja pa prav tako lepo pokrajino, imenovano Kiutaköngäs, v neposredni bližini. V okviru kulturnega večera so se vsi udeleženci predstavili z dobrotami in posebnostmi iz svojih držav. Organizatorji so poskrbeli

tudi za spoznavanje finske kulture in običajev. Pripravili so nam večerjo, imenovano sitsit, ki ima vedno določeno tematiko – tokrat je bila finsko študentsko praznovanje ob 1. maju, imenovano Vappu. Spoznali smo različne vljudnostne fraze in običaje, zapeli smo tudi veliko finskih pesmi. Peli smo lahko vsi, saj smo dobili že vnaprej pripravljeno pesmarico, kar je večeru dodalo posebno vzdušje. Eden od večerov je bil namenjen temu, da smo postali skoraj pravi Finci, zato je vsak prejel tudi finsko različico svojega imena. Najprej smo tekmovali v značilni igri, pri kateri je moral študent v vlogi moža odnesti svojo ženo do določene točke, nato pa je morala žena škorenj s čim večjo natančnostjo vreči v pripravljeno prikolico. Ko je par opravil cel krog, je lahko s tekom začel naslednji par v skupini. Zmagovalna skupina je za nagrado prejela finske dobrote. Večer se je nadaljeval ob tabornem ognju s peko klobas in koruze ter s savno in ohlajanjem v reki. Kasneje smo se preizkusili tudi v igranju hokeja, finskega nacionalnega športa, uspešnem ali malo manj uspešnem razvrščanju finskih mest ter prepoznavanju velikih osebnosti Finske.

PREHITER KONEC

Kot vsak kongres se je tudi ta prehitro končal. Tako smo se po predstavitvi delavnic, zaključnih govorih in podelitvi certifikatov podali na dolgo pot nazaj proti domu s kratkima postankoma najprej v Ouluju in nato v Helsinkih. Celotna finska dogodivščina nas ni pustila ravnodušnih, zato smo se članice DMGS trdno odločile, da se nekoč še vrnemo in to državo še bolj raziščemo.

Slika 4: Zmagovalci igre mož in žena (Foto: Sanna Kujala).

Jasna Sitar
jasna53@gmail.com

Trondheim Winter Week 2017

Slika 1: Koča Lyngli v bližini kraja Kotsøy (foto: Urška Žibert, 2017).

Kdaj: **19. - 25. februar 2017**
Kje: **Trondheimu, Norveška**
Kdo: **Urška Žibert**

V nedeljo, 19. 2. 2017, sem se odpravila na dolgo pot proti Trondheimu. Zaradi nerodne ponudbe letalskih prevoznikov v zimskem času sem morala najprej priti do milanskega letališča. Sledil je cenovno ugoden let do Osla, nato pa sedem in pol ur vožnje po norveški železnici do Trondheima. Vse to se je na srečo izplačalo, saj je narava poskrbela za res pravo zimsko razpoloženje. Prvo noč me je gostila prijazna Norvežanka, članica entitete EGEA Trondheim, ki me je naslednji dan pospremila do oddelka za geografijo, ki deluje v okviru NTNU (Norwegian University of Science and Technology). Tu smo se zbrali vsi udeleženci dogodka Trondheim Winter Week 2017. Z avti, ki smo jih najeli s pomočjo širokosrčnih sponzorjev, smo se odpravili do koče Lyngli v bližini kraja Kotsøy. Začelo se je pravo doživetje. Sneg, sneg in še več snega! Na dan je privrela otroška igrivost vseh udeležencev. V naslednjih dneh smo se poleg vseh mogočih iger na snegu preizkusili tudi v teku na smučeh. Sprva smo bili predvsem neizkušeni v tem športu ves čas na tleh, kasneje pa smo se že kosali za prvo mesto.

Poleg dogodivščin so svojevrstne občutke dodali tudi trenutki, povezani s hrano. Spomnim se popoldneva,

ko smo bili daleč stran od koče. Nahrbtniki so bili polni dobrot, okoli nas pa sneg in tu in tam kakšno drevo. Kdo bi si mislil, da si bomo v taki kuhinji lahko pripravili kaj okusnega. S pomočjo iznajdljivih rok, predvsem pa norveškega znanja, kako ravnati v naravi, smo se utaborili in pripravili piknik.

Posebni so bili tudi večeri v koči, ko smo ob svečah klepetali norveški, nemški, avstrijski, slovenski in ruski študentje geografije. Vsi smo bili navdušeni nad kraji, ki smo jih obiskali. Še posebej smo se veselili izleta v rudarsko mesto Røros. Røros je namreč eno izmed

Slika 2: Igrivost in tek na smučeh (foto: Urška Žibert, 2017).

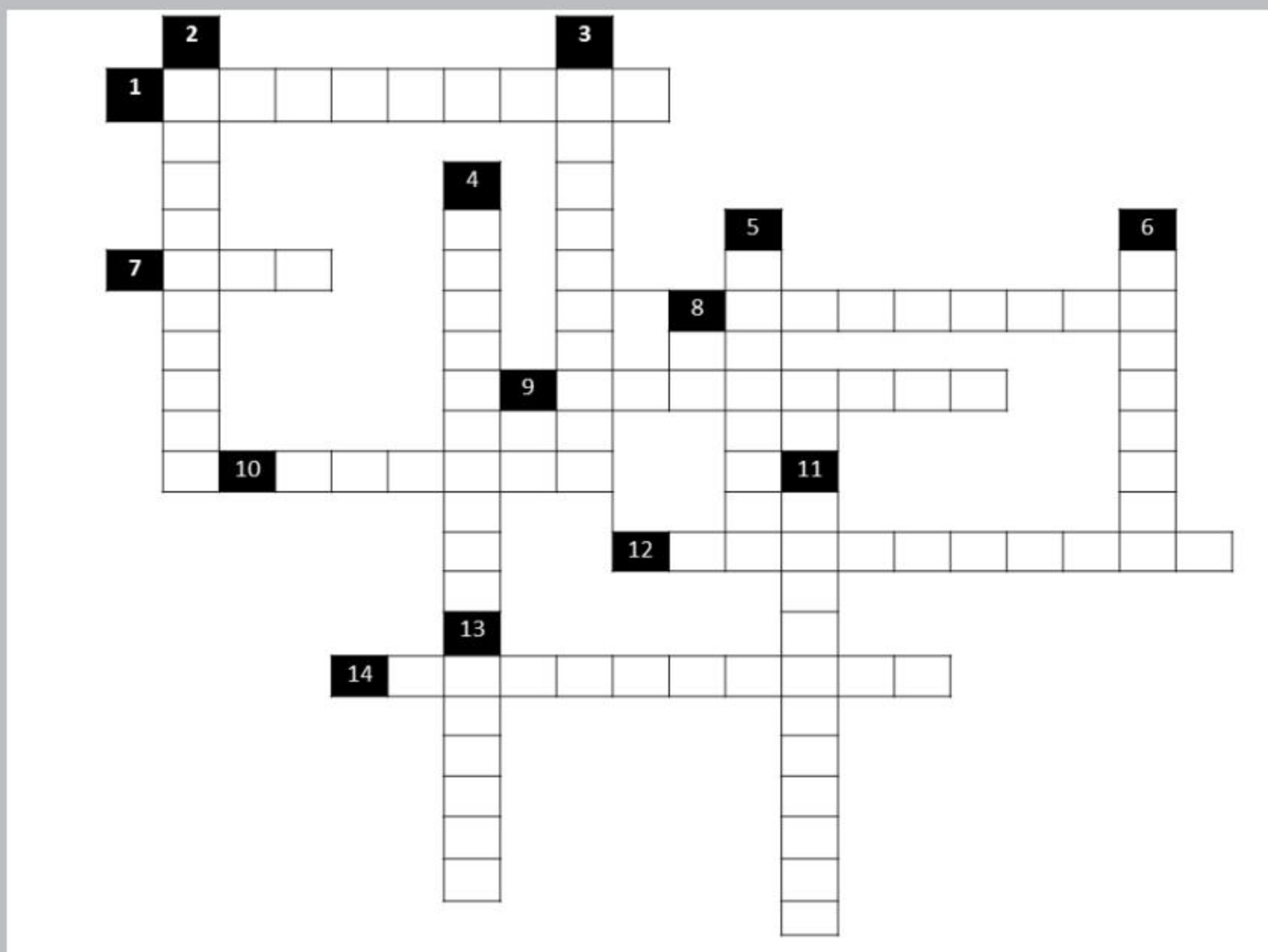
Slika 4: Pogled z mostu v Trondheimu (foto: Urška Žibert, 2017).

najstarejših mest z lesenimi hišami v Evropi, vpisano pa je tudi na seznam svetovne dediščine UNESCO. Na srečo smo kraj obiskali v dnevih zimske tržnice. To je petdnevna prireditev s polno obloženimi stojnicami. V ponudbi hrane, pijače, oblačil pa tudi narodnih noš, glasbe in sani smo lahko občutili utrip življenja v tem delu sveta. Po nekaj čudovitih dnevih smo zapustili kočjo in se vrnilo v Trondheim. Udeležili smo se praznovanja študentov geografije, ki vsako leto priredijo večer GeoGalla. Gre za slavnostno večerjo, podelitev priznanj in zabavo. V soboto, 25. 2. 2017, smo si kljub mrazu cel dan ogledovali mesto Trondheim in njegove znamenitosti.

Domov sem se po nekaj prestavljenih letih vrnila v nedeljo, 25. 2. 2017. Vesela sem, da je ob vsakokratnem pogledu skozi okno snežilo in da je vsak moj korak v snegu pustil le kratek spomin. Tisti dolgotrajni spomini na Norveško ostajajo v meni ...

Urška Žibert
zibert.urska@gmail.com

GEOKRIŽANKA

- 1 – Geološka teorija o oblikovanju zemeljskega površja, znana tudi kot: ... plošč.
- 2 – Obdobje prehoda iz planskega v tržno gospodarstvo.
- 3 – Kvaliteta ali ...?
- 4 – Obseg možnosti za razvoj na določenem območju.
- 5 – Lastnost kakovostnega.
- 6 – Predmet raziskovanja regionalne geografije, regionalne
- 7 – Zavod za Gozdove Slovenije.
- 8 – Regionalna Razvojna
- 9 – Razvojni potencial, ki izvira iz regije oz. območja samega.
- 10 – Osnovna prostorska enota regionalne geografije.
- 11 – Planiranje.
- 12 – Veda o podatkih, pogosto uporabljena v regionalni geografiji.
- 13 – Cilj raziskav in dejavnosti razvojnih organizacij in institucij.
- 14 – Razvoj regij na okolju in ljudem prijazen način (pridevnik).

Rešitve bodo objavljene v decembrski številki revije GEOmix.

Občni zbor/General Assembly

Komite za organizacijo in strategijo/Organisation and Strategy Committee

Finančna komisija/
Financial Control
Commission

Upravni odbor EGEA/
Board of EGEA

Predsednik/President
Podpredsednik/Vice President
Tajnik/Secretary
Blagajnik/Treasurer
Svetovalec za dogodke in odnose z javnostmi/
Event & PR Advisor

Podporme vloge/
Supporting roles

Ekipa za odobritve s koordinatorjem/
Grant Team with Coordinator
Sekretariat/
Secretariat Team with Coordinator
Upravitelji spletišča s koordinatorjem/
WebAdmin Team with Coordinator

Odbori/
Committees

Odbor za aktivnosti in dogodke/
Activities and Events Committee
Odbor za stike in medije/
Communication and Media Committee
Zelena iniciativa EGEA/
EGEA Green
Znanstvena revija
European Geographer

Odbor za zbiranje sredstev/
Fundraising Committee
Odbor za usposabljanje/
Training Committee
Odbor za pomoč regijam/
Regional Support Committee
Znanstveni odbor/
Scientific Committee

Regionalne ekipe/
Regional Teams

Regionalne kontaktne osebe/
Regional Contact Persons
Regionalni pomočniki/
Regional Assistants

Regije: Vzhod, Evromeditranska, Sever in Baltik, Zahod/Regions: East, Euromed, North and Baltic, West

Organizatorji letnega kongresa/
Annual Congress Organisers

Organizatorji regijskih kongresov/
Regional Congresses Organisers

Entitete/Entities

Kontaktne osebe in člani/Contact Persons and members of the entities

EMRC 2017
Tolmin, 27.4. - 2.5.2017

Odprtje, Ljubljana, 27.4.2017

Avtorica fotografije: Lena Kropivšek

Odprtje, Ljubljana, 27.4.2017

Avtorica fotografije: Lena Kropivšek

EMRC 2017
Tolmin, 27.4. - 2.5.2017

Infopoint, Tolmin, 27.4.2017

Avtorica fotografije: Lena Kropivšek

Planinska jama, 27.4.2017

Avtorica fotografije: Lena Kropivšek

Navodila za pisanje člankov in GEOmix v digitalni obliki
lahko najdete na spletnem naslovu

<http://geomix-dmgs.weebly.com>

Sponzorji GEOmix-a in DMGS

Filozofska fakulteta
**ŠTUDENTSKI
SVET**

Š O F F

V LJUBLJANI

Univerza v Ljubljani
**FILOZOESKA
FAKULTETA**

EMRC 2017

Tolmin, 27.4. - 2.5.2017

Foto: Lena Kropivšek.

Foto: Lena Kropivšek.

Fotografije s fotonatečaja

Reg. razvoj in reg. planiranje

